

BRANDKÅRS

TIDSKRIFT

Nr 5

ORGAN FÖR SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND
Jakobsgatan 14, Stockholm C - Tel. 21 36 06 - Postgiro 48 70
Redaktör och ansvarig utgivare: A. Ekberg

1952
34 ÅRG.

Svenska Brandkärernas Riksförbund

40 år

Av Förbundets ordförande, landshövding Bo Hammarskjöld

När Svenska Brandkärernas Riksförbund firade sitt 25-årsjubileum, höll dåvarande ordföranden, landshövding Nils Edén, högtidstalet. Han talade då framför allt om förbundets uppgifter och önskemål och pekade på ännu olösta uppgifter, som enligt hans mening vore viktiga, ja oundgängliga.

Då förbundet nu har verkat i ytterligare 15 år, kan det förvisso vara av intresse att något se på i vad mån förbundet fyllt den dåvarande ordförandens förväntningar och uppnått de mål, han utstakade för oss. En sådan jämförelse bör ju vara ägnad både att väcka tacksamhet mot dem, som verkat i förbundets tjänst under den tid som gått, och att giva underlag för nya föresatser om ännu starkare tag.

Vilka voro då de uppgifter, som vid 25-årsjubileet framstodo såsom särskilt angelägna? Det svar, som då gavs av ordföranden, var i huvudsak följande.

Förbundet borde framför allt göra sitt bästa för att sammanhålla, stimulera och inspirera kärernas självverksamhet. Förbundet borde i det syftet eftersträva att bli landsomfattande

och få till stånd över hela landet så många och så placerade brandkärer, att varje bygd med avsevärd befolkning finge tillgång till värn mot eldens härjningar. Förbundet borde vidare sträva efter att bringa upp alla dessa lokala enheter till största möjliga duglighet i sitt kall, och detta med hänsyn både till personal och materiel. Man borde framför allt arbeta för brandväsendets effektivitet. I det syftet krävdes ökad upplysningsverksamhet och en instruerande och inspekterande stimulans. Konsulentverksamheten borde utvidgas, instruktionskurser hållas och länsförbunden förmås att anslå större belopp till anskaffande av motorsprutor.

Det vore, sade landshövding Edén, framför allt de praktiska synpunkterna och omsorgen om de överskådliga värden, det gäller att värna, som borde vara avgörande för såväl Riksförbundets som länsförbundens arbete. Och framför allt borde man besinna, att brandkårsrörelsen vore en *folkrörelse* i ordets bästa mening.

Och nu ha vi alltså att fråga oss, vad som under de femton år, som gått sedan detta sades,

gjorts för att fylla dessa krav. I olika avseenden ha vi då en hel del att peka på. Det sista länsförbundet, nämligen det i Västernorrland, bildades år 1938. När världskriget kom var Riksförbundet i hög grad verksamt för att anskaffa brandkårshjälp både inom landet och även till hjälp åt finnarna i deras hårda försvarsstrid. Förbundet deltog också i den allmänna upprustningen inom civilförsvarets brandtjänst. Det ställde sin sakkunskap till förfogande när det gällde att utarbeta förslag till ny brandskola år 1940 och den nya brandlagen och brandstadgan under 1940-talets första år. 1941 fick förbundet förtroendet att förvalta ett anslag från staten på 100.000 kronor för upprättande av nya brandkårer. Detta var en utomordentligt värdefull hjälp, som möjliggjorde en kraftig insats för komplettering av nätet av frivilliga brandkårer.

I samband med den nya brandlagstiftningen befanns det angeläget att bereda ökad kompetens åt brandsyneförätrarna. I samverkan med Brandskyddsföreningen började därför förbundet att som verksamhetsgren upptaga kurser i hithörande ämne, en verksamhet som säkerligen varit av stor betydelse framför allt för det förebyggande brandskyddet. Undan för undan utökades sedan instruktionsverksamheten; allt flera ämnen gjordes till föremål för instruktion och fördjupad utbildning. Sedan försäkringsbolagen år 1945 fattat principbeslut om, att viss del av ersättningen till kommuner för eldsläckningskostnader skulle gå till riks- och länsförbunden, möjliggjorde detta en ytterligare ökning av kursverksamheten.

Även på andra vägar har förbundet sökt sörja för ökad upplysning. Utgivandet av broschyrer i olika med brandkårsväsendet sammanhängande ämnen har starkt ökats, och i undervisningsverksamheten har man tagit i sin tjänst så moderna medel som bildband och även film samt korrespondenskurser, de sistnämnda än så länge på försök.

Ett initiativ, som säkerligen var välbehövligt och sedan i hög grad bidragit till en bättre beredskap hos brandkåren, var att stimulera länsförbunden att anordna kontroll av motor-

sprutorna. Denna viktiga verksamhet, som började år 1948, har undan för undan intensifierats.

Sistnämnda år var såtillvida ett märkesår, att förbundet antog nya stadgar och fastställde normalförslag till stadgar för länsförbunden. Omläggningen avsåg framför allt att starkare knyta de enskilda brandkåren till Riksförbundet, så att länsförbunden stå mera som otsvavelning för dessa och icke som ett mellanled mellan kåren och deras riksförbund. Dessutom gjordes arbetsformerna på olika sätt smidigare och mera tidsenliga.

Det har varit Riksförbundet angeläget att även på ett yttre sätt hedra icke blott ett långvarigt arbete utan även särskilda i speciell grad berömvärda prestationer. Detta kom till uttryck i det nya medaljreglemente, som antogs 1950.

I linje härmed ligger, att förbundet med glädje åtagit sig att efter förslag av försäkringsbolagen utdela plaketter och diplom åt de brandkårer, som utfört särskilt berömvärt släckningsarbete.

Ett led i strävandena att utveckla och bibehålla den enskilde brandmannens färdigheter är också det nyligen instiftade brandförsvarsmärket, vilket tilldelas den, som på godkänt sätt fullgjort en hel del, delvis ingalunda lätta, prov.

Slutligen må i denna snabböversikt över det viktigaste som gjorts sedan 25-årsjubileet nämnas det ständigt pågående arbetet med standardisering av brandmateriel. Detta är en särskilt angelägen uppgift, sedan man litet varstans fått klart för sig betydelsen icke endast i krigstid utan även vid katastrofölsdvådor i fredstid av s. k. fjärrhjälp, d. v. s. samverkan av ett antal brandkårer på en och samma brandplats. För att en sådan samverkan skall få full effektivitet är det tydligen nödvändigt, att i varje fall den viktigaste materielen är dimensionerad på samma sätt.

Men på många områden återstår mycket att göra. Övning och utbildning inom kåren är icke genomgående sådan, som den borde vara. Materielen är flestades otillräcklig eller för-

aldrad. Fjärthjälpsövningar ha endast trevande kommit igång.

Uppräkningen av återstående arbetsuppgifter skulle kunna göras mycket längre. Men låt mig i stället peka på ett annat drag i dagens situation.

För närvarande är det ofta den nya kommunindelningen, som framför allt sätter sin prägel på brandkårsarbetet, både lokalt och centralt. De brandordningar, som man kanske endast med svårighet lyckats få till stånd för alla de gamla socknarna, måste nu ändras till brandordningar för storkommunerna. Och i det fall, att inom en storkommun tidigare funnits flera brandkårer, måste nu det hela samordnas under en enda brandchef, låt vara att cheferna för vissa brandkårer, som anses böra bestå, kunna få sin ställning som självständig chef utbytt mot en post som vice brandchef i storkommunen. Men i vad mån det i den nya kommunen skall bibehållas flera brandkårer är en fråga, som på många håll föranleder stor tvekan. Detta är särskilt fallet då de gamla brandstationerna redan nu eller snart nog borde ersättas med nya. I vad mån är det fördelaktigt, frågar man sig, att i en storkommun centralisera materielen till en enda brandkår? Även om detta skulle kunna visas vara bättre, svara andra, så får man däremot väga, att man lätt förlorar den personaltillgång, som man hade i de små lokala brandkårerna och med dem en snabbhet i beredskapen och en lokalkännedom, som det måste taga lång tid för en centraliserad brandkår att uppnå.

Dessa frågor tåla därför att noggrant övervägas och diskuteras. Därvid kan den erfarenhet, som finnes samlad i Riksförbundet och länsförbunden, vara kommunalmännen till ett gott stöd. Kanske är det naturligt, om man vid sådana rådslag från förbundshåll erinrar om synpunkter som sammanhånga med brandkårsväsendets vid 25-årsjubileet så starkt framhållna karaktär av folk rörelse. Kanske kommer man att framhålla för rationaliseringsivriga storkommunsmän, att de icke utan mycket all-

varliga skäl böra ställa sig utan det personliga, på rent ideella grunder byggda intresse, som funnits i de många små kårerna och som gjort dem till betydelsefulla länkar i brandförsvaret, även om deras utbildning och utrustning kanske icke är den, som motsvarar en nybliven storkommuns ambition och prestationsförmåga.

Det är alltså nu åter en betydelsefull och måhända skickelsediger tid för vårt brandkårsväsen. Förvisso vill såväl Riksförbundet som länsförbunden under sådana förhållanden på allt sätt eftersträva att fylla sin uppgift såsom organ för brandkårens ideella syften, för deras strävanden efter allt bättre utbildning, allt fullständigare och modernare materiel, allt bättre kontakt med grannbrandkåren o. s. v. I bästa samförstånd med brandbefälets och brandmännens yrkessammanslutningar överlåta vi till dem att bevaka ledamöternas ekonomiska och personliga intressen, såväl i förhållande till statsmakterna och de nya kommunerna som till brandförsvarets män i alla skilda ställningar. Kunna vi alltså hävda den uppfattningen, att en sammanslutning, som har till syfte allenast att genom höjande av brandväsendets effektivitet öka samhällets skydd mot vådelden, alltjämt har en betydelsefull uppgift att fylla, beror det således på Riksförbundet, dess länsförbund och alla, som där verka, om Riksförbundet skall kunna i fortsättningen fylla sin plats i samhällslivet och alltså i praktiken visa sig ur landsnyttans synpunkt äga det berättigande, som teoretiskt och systematiskt bör tillkomma den nu 40-åriga sammanslutningen av landets brandkårer.

Brandförsvarmärket.

Utbildningen under 40 år

Den 9 och 10 juni 1875 hölls i Jönköping det första svenska brandchefsmötet. De vid mötet behandlade ärendena ha i protokollet uppsatts i form av svar på vissa, tydligen på förhand uppgjorda frågor. § 3 i protokollet har följande lydelse:

Första öfverläggningsfrågan: "Kunna frivilliga brandkärer numera med fördel inrättas vid sidan af de obligatoriska" besvarades enhälligt med nej.

Svaret var kort och kategoriskt, men kan möjligen förklaras av att mötet representerade städernas brandkärer, vilka med ett par undantag på den tiden voro grundade på medborgerlig plikt. Dessutom hade försök att i städerna bilda frivilliga brandkärer inte alltid utfallit

I rättvisans namn bör dock framhållas, att flertalet frågor besvarades mera positivt. På en nutida läsare gör dock svaret på femte frågan ett egendomligt intryck. Frågan jämte svar lyder sålunda:

I avseende på första delen av femte frågan: "Hur ofta bör en brandkår öfvas", yttrar mötet, att tre öfvingar, däraf en vintertiden, årligen böra verkställas.

År 1875 var således den allmänna inställningen bland det ansvariga brandbefälet, att frivilliga brandkärer voro onödiga och att för de obligatoriska, tre övningar per år vore tillräckligt.

Visserligen kunde det inhemska brandförsvaret under slutet av 1800-talet ej undgå att ta intryck av den då anmärkningsvärt livliga frivilliga brandkårsrörelsen i Tyskland och Finland, men de svenska pionjärerna mötte ändå svårigheter, då de i början av 1900-talet började sin verksamhet.

Steget från brandchefernas inställning 1875 till nu rådande förhållanden är oerhört. I den utvecklingen har den frivilliga brandkårsrörelsen tagit en hedrande del, ty den har bidragit både till att skapa brandkärer och förbättra utbildningen.

De första åren.

Ur den litteratur, som står till förfogande, är det ganska svårt att få en bild av utbildningsverksamheten under Riksförbundets för-

sta år. Förbundet byggdes upp på den grund, som lagts av Skånska Brandkårsförbundet. Frivilliga brandkärer funnos då huvudsakligen i landets två sydligaste län, medan på andra håll intresset för den frivilliga brandkårsrörelsen började spira.

Då "Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer" bildades den 22 juni 1912, fanns blott 33 brandkärer, som omedelbart kunde ansluta sig till den nya organisationen. Av dessa hade flera nyligen bildats kring den materiell, som till äventyrs fanns i bygden. Enbart det förhållandet, att den stundom ej alltför väl värdade materielen omhändertogs av intresserade, var ett stort framsteg. Men utbildning var också påkallad. Å andra sidan var den tillgängliga materielen vanligen enkel och lättskött. Den kunde t. ex. utgöras av en mindre handkraftspruta, några hinkar, en eller annan slanglängd och ett brandsegel. Endast i undantagsfall var materielltillgången rikligare. Detta var bl. a. fallet vid ett par äldre kärer.

Övningarna måste som en nödvändig följd av den enkla utrustningen bli ganska enkla och likartade åtminstone vid jämförelse med den utbildning, som är nödvändig för en modernt utrustad landsbygdsbrandkår.

För förbundets bestånd och utveckling var på detta stadium tillkomsten av nya kärer dessutom minst lika viktig som utbildning av de befintliga. Organisationsarbetet blev därför under de första åren förbundets primära uppgift, medan utbildningen kom att något skjutas åt sidan.

En viss utbildning, vanligen kallad sprutmönstring, förekom väl dessutom här och där utan förbundets medverkan. Från en dylik övning kan man i en factidskrift läsa följande, som förtjänar räddas undan glömskan.

Någonstans på västkusten skulle sprutmönstring äga rum, och platsens pampar voro närvarande vid den stora tilldragelsen. Ingen tyckte dock vara hemma uti brandredskapens skötande. Då — berättar Söndags-Nisse — steg helt blygsamt en sommargäst fram och bad att få gifva ett råd, men storpampen,

bagare N. vinkade med handen och sade överlägset:

— Måka sig åt sidan, det här begriper inte herrn!

Sommargästen: — Kanske ändå.

Storpampen: — Hvem är ni då?

Sommargästen: — Mitt namn är Sabelström — brandchef i Stockholm.

Måhända ger denna lilla anekdot en liten föreställning om, hur det kunde vara att arbeta för de frivilliga brandkårerna i en tid, då på större delen av den svenska landsbygden en ordnad brandkår var något alldeles okänt. Det var säkert inte alltid så lätt för konsulenterna att påverka myndiga kommunalpampar och en oförstående allmänhet.

Konsulentverksamheten börjar.

Det var initiativtagaren till Skånska Brandkårsförbundet, den i brandkårsrörelsen beprövade fanjunkaren S. A. Dencker, som åtog sig uppdraget att bli konsulent även för övriga delar av landet. Dencker, vars namn är intimt förbundet med den frivilliga brandkårsrörelsens uppkomst och första verksamhetsår, hade sedan den 1 juli 1910 verkat som konsulent inom Skånska Brandkårsförbundet. Det var således ingen nybörjare, som Riksförbundet skickade ut, då det gällde att sprida yrkeskunskaper i övriga delar av landet.

Knappt hade emellertid arbetet kommit i gång förrän det första världskriget utbröt. För en så färsk organisation, som Riksförbundet, måste de förändringar och svårigheter, som därvid uppstodo i samhällslivet verka hämmande. Kriget hade ännu ej sträckt ut sin hårda hand mot hemorten. Brandkärer behövdes ej i försvaret men väl de män, som samlat sig kring den ofta mycket enkla brandmaterielen.

Sedan fanjunkare Dencker avgått år 1917, beslöt styrelsen i januari 1918 enligt ett referat i Tidskrift för brandväsendet,

att anställa två å tre instruktörer med uppgift att bistå samhällen och frivilliga brandkärer med råd och upplysningar i brandskyddsfrågor, samt komma dessa instruktörer äfven att stå till kårernas förfogande med hjälp vid öfningar m. m. Till dessa instruktörplatser komma att antagas personer med fackkunskap och föregående utbildning i brandyrket, och kommer det gifvetvis att blifva till stor fördel för de till Riksförbundet anslutna kårerna m. fl. att få lättare tillgång

till sakkunnig hjälp. Förbundet har ju äfven förut haft sakkunnigt biträde i sin brandkonsulent, men har det varit svårt för en person att räkna till för resor inom hela landet, hvarföre Centralstyrelsens ofvannämnda beslut synes mycket välbetänkt.

Genom detta beslut avsågs att även utanför Skåne ge rörelsen mera fart och stadga. Två skåningar, brandchefen i Landskrona, Leander Tell och v. brandchefen i Ystad, löjtnant Arvid Hæggström, åtog sig uppdraget. I Skåne hade således rörelsen sakkunnigt stöd.

Däremot lyckades förbundet ej träffa överenskommelse med någon fackman i övriga delar av landet, vilket givetvis verkade hämmande på rörelsens spridning över landet, även om de i Skåne bosatta instruktörerna företogo propaganda- och instruktionsresor utanför landskapsgränsen.

Materielbrist försvarade utbildningen.

Inte ens i Skåne, där dock avstånden voro korta och där det fanns kärer med flera år på nacken, var det lätt att övervinna utbildningssvårigheterna. Därom vittnar ett nedan återgivet referat av ett anförande, som löjtnant Hæggström höll vid Skånska Brandkårsförbundets årsmöte i Hälsingborg den 14 september 1918, således sex år efter Riksförbundets bildande.

Detta (d. v. s. Riksförbundet) har anställt instruktörer, som sändas ut till de olika brandkårerna, men deras undervisning blir ofta lidande på att nödig materiel saknas på platsen. Bättre äro då de instruktionskurser, som emellanåt anordnas, och vid hvilka i synnerhet befälet erhåller nödig öfning i befälsföring o. d.

God och tidsenlig utrustning hörde således vid denna tid till undantagen även i Skåne. Utan ändamålsenlig materiel kunde givetvis kårerna ej bibringas god utbildning. I övriga delar av landet voro förhållandena ännu besvärligare.

Instruktionskurser.

Icke desto mindre gick det framåt. Härtill bidrogo särskilt de instruktionskurser, som ordnades på flera ställen i landet. Det var säkerligen ett lyckligt grepp och den rätta vägen. Genom dessa kurser nådde man brandbefälet. Sedan väl befälet bibringats nödiga insikter,

fanns förutsättning för en bättre utbildning på bred front och efter hand även utveckling av materielen, vilket i sin tur förmånligt påverkade utbildningen.

Det förtjänar påpekas, att den utbildning, som staten genom brandlagen nu tagit hand om, är grundad på samma principer. Vid Statens Brandskola utbildas endast befäl. Både materielanskaffning, underhåll och personalens utbildning kommer nämligen alltid att ytterst bero på befälens ståndpunkt och förmåga. I och med instruktionskurser hade Riksförbundet tydligen slagit in på en riktig och hållbar linje.

Redan 1911 hade Skånska Brandkärsförbundet försökt anordna en utbildningskurs för brandchefer och vice brandchefer. Försöket strandade på grund av alltför få anmälningar. Ett liknande försök påföljande år gav samma resultat. Den 15 januari 1914 hade Riksförbundet i anslutning till Baltiska utställningen i Malmö utfärdat kallelse till en kongress för frivilliga brandkärer, brandkärsförbund och enskilda brandkärsmän i de baltiska länderna. Denna kontakt med den frivilliga brandkärsvärlden i andra länder verkade stimulerande.

Den 17 och 18 oktober 1914 lyckades Riksförbundet i samverkan med Skånska Brandkärsförbundet samla ett 50-tal brandchefer och vice brandchefer till en kurs i Teckomatorp. Sedan isen väl brutits, gick det lättare att få elever till utlysta kurser.

En sammanställning av de första instruktionskurserna ger en bild av rörelsens utveckling.

1914	Teckomatorp	2 dagar
1916	Svalöv	2 "
1918	Jönköping	1 dag
1918	Malmö	3 dagar
1918	Ystad	2 "
1919	Örebro	2 "
1920	Örebro	2 "
1920	Halmstad	2 "
1921	Jönköping	2 "
1921	Trelleborg	2 "

Även om Skåne ännu låg långt före övriga län, började idén vinna insteg även på andra platser. Att hälften av kurserna låg i Skåne var inte orimligt, ty mer än hälften av de då existerande frivilliga brandkärerna hörde till detta landskap.

Utbildningsarbetet ger resultat.

Att den frivilliga brandkärsvärlden och då särskilt den skånska började få luft under vingarna, kan bl. a. utläsas av att det danska justitieministeriets brandutskottet uppmärksammar den svenska rörelsen. 1918 uttalar sig utskottet sålunda:

"Utskottet har under öfvervägande haft frågan om upprättandet af frivilliga brandkärer. I Sverige finnas numera c:a 110 sådana kärer, under det att här i Danmark endast finnas 5 stycken, nämligen i Hejls socken, Havndal, Vejstrups socken, Faxø och Havdrup stationsby.

Da dessa kärer, enligt hvad utskottet erfart och känner till, utträtta ett mycket förtjänstfullt arbete genom att biträda vid släckning af utbruten eldsvåda, så skulle utskottet anse det synnerligen önskligt, att dylika brandkärer bildades äfven här i landet till lika stor utsträckning. Utskottet anser, att detta skulle vara en uppgift, som borde ligga de lokala skytteföreningarna synnerligen varmt om hjärtat.

Utskottet vill derfor tillåta sig att fästa uppmärksamheten på denna viktiga sak, men har icke ansett sig kunna eller böra framkomma med några detaljerade förslag för sakens realiserande."

Utbildningsarbetet hade tydligen börjat verka åtminstone i det landskap, som låg närmast för dansk insyn. I annat fall skulle landet på andra sidan Öresund knappast ha observerat, att de frivilliga brandkärerna "utträttat ett mycket förtjänstfullt arbete genom att biträda vid släckning av utbruten eldsvåda".

Länsbolagen stöder utbildningen.

Längre norr ut var man ännu i portgången, och föret var allttjämt trögt även i landskap, som hörde till de mera lättarbetade, t. ex. Östergötland. Så sent som 1922 klagar direktör Per Tollin, ordförande i Östergötlands läns Brandkärsförbund, på bristande intresse. (Tidsskrift för Landsbygdens Brandväsen n:r 3 1922):

"Brandkärsförbundets verksamhet har varit så inskränkt därför att intresset för bildande av brandkärer inom Östergötland tyvärr är så obetydligt, att ingen kär kan åstadkommas i verklig mening frivilligt utan endast under tryck av ännu obefintliga allmänna författningar eller av brandstodsbolagets försäkringsvillkor för mera tätt bebyggda orter och med stöd av de bidrag till anskaffning av nödig materiel, som brandstodsbolaget lämnar.

På brandkärsförbundets initiativ har bolaget beslutat stödja den frivilliga brandkärsvärlden.

relsen inom länet dels med årliga bidrag till omkostnaderna av fäm kronor för varje medlem, som deltagit i minst säs övningar, och dels med en fjärdedel av kostnaden för anskaffning av motorspruta, andra ändamålsenliga, större sprutor, brandsegel och övrig nödig attiralj. Under 1921 har bolaget sålunda till frivilliga brandkärer utbetalt i omkostnadsbidrag 275 kr. och i anskaffningsbidrag 2.300 kr."

Länsbolagen började alltmer på liknande sätt stödja rörelsen. Detta stöd bidrog icke endast till bättre utrustning utan stimulerade även utbildningen.

Utbildningsprogram.

På andra sidan Vättern synes läget varit något gynnsammare, ty i samma nummer av ovannämnda tidskrift meddelade ordföranden i Älvsborgs läns Brandkårsförbund, dåvarande majoren R. Stridbeck, att förbundet utsänt inbjudan till instruktionskurs för brandbefäl att hållas i Borås den 17 och 18 juni.

Tvådagarsprogrammet, som följdes av ett sextiotal elever, hade nedanstående sammansättning.

Lördagen den 17 juni:

Kl. 8 f. m.: Samling å Borås brandkårs gymnastiksal. Anteckning av de närvarande. Hältningsanförande av sekreteraren i Riksförbundet, majoren greve H. G. Hamilton.

Kl. 8.30 f. m.: "Det frivilliga brandkärsväsendet samt sätten för väckandet och underhållandet av intresset för detsamma". Föredrag av major Hamilton.

Kl. 9.30 f. m.: Uppvisning av Borås brandkår: allarmering, utryckning och brandkårs-exercis.

Kl. 10.30 f. m.: Undervisning angående brandredskap och dessas användande med fäst avseende vid de mindre brandkärernas förhållanden.

Kl. 12 midd.: "Allmänna grunder och förfaringsätt vid eldsläckning". Föredrag av major R. Stridbeck.

Kl. 1—2 e. m.: Demonstration av motorsprutas och dess returventils handhavande under arbete.

Kl. 2—4 e. m.: Uppehåll för middag.

Kl. 4 e. m.: "Skogseldsläckning". Föredrag av major R. Stridbeck.

Kl. 5—7 e. m.: Uppvisning och studier av utställd materiel.

Kl. 8 e. m.: Gemensam enkel supé.

Söndagen den 18 juni:

Kl. 9 f. m.: "Om slangar, deras skötsel och reparation". Föredrag av överbrandmästare Sundqvist.

Kl. 10 f. m.: Eventuellt bilfärd för att visa deltagarna Borås stad.

Kl. 11 f. m.: Materielstudier i brandstation.
Kl. 12 midd.: Avslutning å brandkårens gymnastiksal. Kvittering av reseersättning.
Kl. 12.30 e. m.: Årsmöte med Älvsborgs läns Brandkårsförbund.

För första gången synes bl. a. skogsbrandsläckning gjorts till föremål för utbildning vid instruktionskurserna. I facktidskrifterna från förbundets första år omnämnes då och då skogseldar, men brandkärerna tycks ej ha deltagit i släckningsarbetet. Stridbeck var på detta liksom på flera andra områden föregångsman. Sålunda utgav Riksförbundet 1923 ett särtryck "Allmänna grunder och förfaringsätt vid eldsläckning" grundat på Stridbecks föredrag vid ovan berörda kurs. Det var landsbygdens första "eldsläckningslära".

1930 följde "Utbildningsreglementet för brandkärer" och 1946 "Eldsläckningslära", båda betydelsefulla verk, vid vilkas tillkomst Stridbeck kraftigt medverkat.

Länsförbundens utbildningsverksamhet vidgas.

Allt eftersom kärernas antal ökades kom utbildningskurserna iner och mer att bli en länsförbundens uppgift. Kurserna sträcktes också ut över flera dagar.

I Dalarna gick rörelsen anmärkningsvärt snabbt framåt. I det oskiftade landskapet fanns de gammaldags byarna med tätt liggande trä-längor kvar. Här var man mera lyhörd för konsulentens propaganda. Dalaförbundet låg därför snart beträffande brandkärernas antal som nummer två. I utbildningshänseende gjorde det sig även bemärkt. Redan 1928 ordnades i Leksand den första veckolånga kursen, och den följdes senare av flera liknande. Även inom en del andra förbund utsträcktes kurserna över en vecka. Utbildningen började bli ganska gedigen, och med brandchefernas ökade kunskaper stegrades intresset, vilket påtagligt återverkade på materielen. Den tekniska utvecklingen hade också nått så långt, att bilen och motorsprutan mera allmänt började tillhöra även de frivilliga kärernas utrustning.

Statens brandskola.

Man kan därför utan överdrift påstå, att tack vare Riksförbundets och länsförbundens

gemensamma arbete voro landsbygdens brandchefer i stort sett ganska väl ägnade för sin uppgift, då Statens Brandskola 1941 övertog befälsutbildningen. Likaså måste utrustningen betecknas som påfallande god, då den nya brandlagen trädde i kraft den 1 januari 1945.

Hur skulle verkningarna av denna lag teta sig utan den grund, som Riksförbundet lagt? Att den skulle vållat både betydande irritationer och utbildningssvårigheter är ganska säkert.

Den första kurs, som ordnades av Statens Brandskola var förlagd till Norrköping hösten 1941. Skolans lokaler i Stockholm voro då ännu ej färdigställda.

Brandskolans kurser för landsbygdens brandbefäl omfattade ursprungligen tre veckor. Det mötte emellertid svårigheter, särskilt för jordbrukare, att vara hemifrån under så långa perioder. Utbildningen ändrades därför så, att den kom att omfatta en grundutbildning om två veckor, benämnd brandchefskurs kat. III, och en repetitionskurs kat. III om en vecka. Repetitionskurserna voro ej endast avsedda för dem, som genomgått grundutbildningen, utan även för övergångstidens äldre brandchefer. Denna uppdelning har visat sig förmånlig och består alltjämt. Kurserna ordnas länsvis och förläggas till lämplig ort, vanligen stad med yrkesbrandkår.

Under perioden 1941—51 ha anordnats 138 brandchefskurser och 55 repetitionskurser med sammanlagt 4.480 elever.

Fr. o. m. 1947 övertog brandskolan även utbildning i skogsbrandsläckning. Dessa kurser anslutas ofta till hyggesbrännningar och anordnas ävenledes länsvis, dock med det undantaget att till kurserna i södra delarna av landet stundom sammandragas elever från ett par tre län. Det är nämligen i dessa trakter rätt svårt att få tag i hyggesbränningsobjekt. 1947—1951 ha 4.435 elever utbildats vid 95 kurser.

Förutom dessa för landsbygdens brandbefäl avsedda kurser har av skolan anordnats 13 industribrandchefskurser med sammanlagt 281 elever. Med stöd av Svenska Tarifföreningen ha dessa kurser under senare år givits formen

av korrespondensundervisning, avslutad med en veckas praktisk utbildning, förlagd till lämplig yrkesbrandkår.

Riksförbundets nuvarande utbildningsuppgifter.

Ehuru sålunda Statens Brandskola övertagit en del av de arbetsuppgifter, som tidigare åvilat Riksförbundet, har detta ingalunda släppt utbildningen ifrån sig.

I samarbete med Svenska Brandskyddsföreningen ordnar således Riksförbundet brandsynekurer för att göra landsbygdens brandchefer mera ägnade att fullgöra de brandsyneuuppgifter, som den nya brandlagen ålägger dem.

Slangvård och rökskydd äro två utbildningsområden, som Riksförbundet alltjämt uppmärksammar. Till utbildningen bör även räknas de diskussionsdagar för befälet, som på förbundets initiativ äga rum. I dessa ha 1951 omkring 2.100 brandchefer och vice brandchefer deltagit.

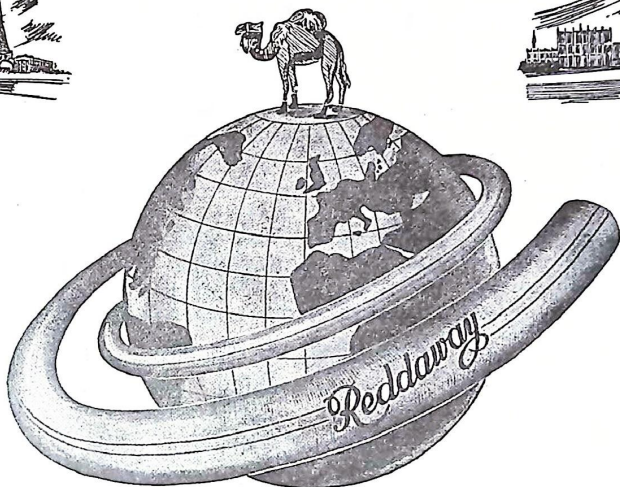
Landsbygdens brandförmän och motorsprutskötare behöva även utbildning. Denna gren av utbildningen liksom samövningar ligger alltjämt inom Riksförbundets verksamhetsområde. Brandkärstävlingar äro en stimulerande utbildningsform, som under senare år börjat vinna spridning, stundom i samband med länsförbundets årsmöten.

Frivilligheten.

Det må vara mig tillåtet såsom representant för den statliga utbildningen, att här uttrycka den förhoppningen, att Riksförbundet alltjämt skall beredas tillfälle att bidraga till de mindre kärvernas förkovnan, både beträffande materiel och personal. I Riksförbundets verksamhet ligger nämligen en mäktig faktor, som den statligt dirigerade verksamheten dess värre saknar. Den faktorn är frivilligheten. Med frivillighet följer en anda och en flykt över verksamheten, som inga paragrafer kunna skapa. Den andan har svenskt brandförsvar ej råd att undvara.

Torsten Moblin.

REDDAWAY

brandslangar

-i kamp mot elden världen runt

Invändigt gummerade brandslangar röna en för varje år allt större efterfrågan. Decenniers rika erfarenhet ligger bakom vår tillverkning av denna specialitet. Fråga efter våra

diagonalvävda & gummerade linesslangar

vilka fylla de största anspråk på slitstyrka och hållfasthet mot tryck. REDDAWAY'S produktion av brandslangar enbart under krigsåren överskred

17.000.000 meter

F. REDDAWAY & Co., LIMITED
MANCHESTER LONDON

Filial för Sverige

Aktiebolaget

F. REDDAWAY & Co.

Stockholm

Birger Jarlsgatan 23

tel. 10 26 67, 21 35 03, telegr.: Reddaway

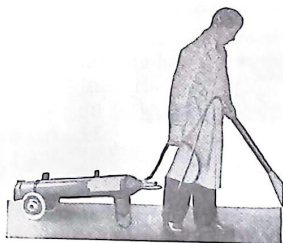
CALMUS KONTROLLSTATIV

(pat. sökt)

möjliggör en **ständig, effektiv** kontroll av Edra kolsyresnöapparater.

*Kontrollstativ
för typerna 1 1/2 och 3*

*Liggande arbetsläge
= rätt arbetsläge
Lättransporterad enmansapparat*

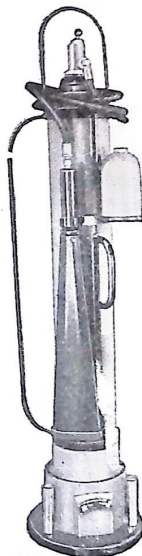
Varje man kan varje ögonblick konstatera om brandberedskapen är fullgod.

Högsta säkerhet för funktion.

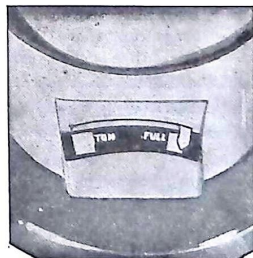
Sparar tid och arbete.

Skapar ordning.

B
E
G
Ä
R

O
F
F
E
R
T

*Kontrollstativ
för typerna 6, 8 och 10*

*En visare markerar
"FULL" - "TOM" och
mellanlägen*

AKTIEBOLAGET CALMUS

ERIKSBERGSGATAN 38

STOCKHOLM

Tel. 20 10 21, 20 10 32

Automatiska kolsyreanläggningar — Automatiskt brandalarm

Några minnen från länsförbundens tillkomst

Redan ett sekel innan Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer bildades, hade de första brandkärorna på landsbygden kommit till här i landet. Givetvis voro de av frivillig karaktär. Lika naturligt är, att det var i det tätbebyggda landskapet Skåne, man tog initiativet. Något samband mellan de olika kärorna fanns ännu inte, men år 1908 hade så många skäl framkommit för en kårsammanslutning, att Skånska Brandkärsförbundet detta år blev ett faktum.

Då Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer 4 år senare bildades, fanns — trots allt — endast det nämnda lokala brandkärsförbundet med 33 brandkärer att ansluta till Riksförbundet. Fortare hade utvecklingen inte gått. En av de första uppgifterna för Riksförbundets styrelse blev därför att söka få till stånd nya kärer och sammansluta dem i förbund. Styrelsen anställde redan vid förbundets bildande den för verksamheten så entusiastiske fanjunkaren S. A. Dencker i förbundets tjänst. Med stor energi ägnade sig denne åt att bilda brandkärer landet runt, och vid hans avgång år 1917 voro 140 brandkärer anslutna till Riksförbundet.

Fanjunkare Dencker efterträddes av dåvarande löjtnanten E. Enander, som emellertid endast kvarstod i tjänst under c:a $\frac{1}{2}$ år. Befattningen som Riksförbundets konsulent återbesattes därefter icke omedelbart. Förbundet hade i stället en överenskommelse med brandcheferna L. Tell i Landskrona och A. Hæggeström i Ystad att biträda med inspektion av anslutna kärer. Först i september 1927 blev det en ordnad "rikskonsulentverksamhet" i och med att brandchefen Hæggeström utsågs till sekreterare och "konsulent utan distrikt". Endast under c:a 2 år kvarstod Hæggeström, och han efterträddes år 1929 av kapten E. Gillner.

Erik Gillner hade ett vidsträckt arbetsfält framför sig, när han trädde i Riksförbundets

tjänst. Endast 5 brandkärsförbund med tillsammans c:a 340 anslutna brandkärer fanns då organiserade. Under det följande decenniet — eller mellan åren 1929 och 1938 — organiserades brandkärsförbund länsvis över hela landet. Härvid följdes den plan, som antogs vid årsmötet 1929. (Redogörelse för densamma lämnas under "Riksförbundets ekonomi".) Vid samma tillfälle ändrades förbundets namn till Svenska Brandkärernas Riksförbund. År 1938 voro samtliga de 23 brandkärsförbund bildade, som alltjämt driva sin verksamhet länsvis — i Skåne dock hela landskapet i ett förbund. Antalet anslutna brandkärer hade ökat i proportion till de bildade förbunden, så att de anslutna brandkärernas antal år 1938 hade vuxit till 1.207.

Vid en återblick i samband med Riksförbundets 40-åriga tillvaro kan det måhända vara av intresse att låta kapten Gillner berätta något, om hur det gick till, då brandkärsförbunden växte fram. Han ger här några glimtar från pionjärsåren.

— När jag började år 1929 fanns — förutom Skånska Brandkärsförbundet — länsförbund endast i Kopparbergs, Älvsborgs, Östergötlands och Jönköpings län. Härtill hade Riksförbundet i några län konsulenter, som direkt under det centrala förbundet biträdde med arbetet för att bilda nya brandkärer.

— Min första uppgift var, att dels tillse att förbund bildades och konsulent utsågs i samtliga län, dels öka kontakten mellan centralorganisationen å ena sidan och brandkärsförbund och kärer å den andra. För den senare uppgiften blev Brandkärtidskrift organet, och från att tidskriften tidigare hade utkommit med endast 6 nummer per år ökades antalet nummer först till 8 och därefter successivt till 12 per år.

Att få till stånd länsförbund var förenat med vissa svårigheter. Tre förutsättningar måste vara förhanden för att ett länsförbund skulle kunna bildas, nämligen att landshövdingen i

länet kunde intresseras att åtaga sig ordförandeskapet, att ett lämpligt brandbefäl, som var villig att bli konsulent, stod till förfogande, samt sist — men icke minst — att pengar till den lokala verksamheten kunde erhållas.

Jag började arbetet i de län, där de flesta brandkårerna fanns anslutna till Riksförbundet, men där någon länsorganisation icke kommit till stånd. Vid ett besök hos länets hövding klarlades för denne förbundets syftemål, samt den betydelse för brandskyddet i länet ett länsförbund och en brandkonsulent vore. Den viktigaste uppgiften skulle för konsulenten bli att organisera brandkårer — givetvis på frivillighetens väg. Någon skyldighet för landskommunerna att hålla brandkår fanns som bekant icke på den tiden.

Så gällde det att genast få landshövdingen som ordförande i länsförbundet. Vi ansågo bestämt, att landshövdingarna borde leda förbunden inom sina län, men inte alltid åtogo de sig detta utan övertalning.

Att få fram konsulenter var också ett ständigt återkommande problem, och förbundsbildningen tog i flera län av den anledningen längre tid än beräknat. I ett fall var det till och med så, att valet mellan två var och en på sitt sätt duktiga brandbefäl i länet avsevärt fördröjde bildandet av ett förbund. Men så småningom löstes problemen.

Frågan är om inte det allra svåraste emellertid var att klara ekonomien för förbunden. Enligt den år 1929 antagna ekonomiska pla-

nen skulle staten och de över hela riket arbetande brandförsäkringsbolagen lämna sina bidrag åt riksorganisationen, medan de lokala försäkringsbolagen skulle stödja länsförbunden. Men det var inte alltid vid starten så lätt att få detta ekonomiska stöd, även om jag gärna erinrar mig, hur det var vid förbundsbildningen i ett län. Den förste, som där tog till orda, var en 80-årig representant för brandstodsbolaget, och han tillkännagav kort och gott: "Givetvis skall bolaget bidra med pengar, så vi få ett brandkårsförbund i länet". Det är, tycker jag, ungefär tongångarna från nutida samarbete mellan brandkårsförbund och brandstodsbolag.

Men, som sagt, det var mycket sällan så lätt vid själva starten. Jag minns, hur män från ett länsbolag hävdade, att man hellre lade ner pengar på det förebyggande brandskyddet än på att bilda brandkårer. Jag fick emellertid av bolagets direktör en inbjudan att följa med honom på en 14 dagars resa i länet för att se, hur brandförsvaret var ordnat. Jag accepterade naturligtvis gärna. Tillsammans besökte vi de få brandkårer som fanns, vi sågo på stora herrgårdar och andra bolagets försäkringsobjekt samt släckningsmaterielen därstädes. När två veckor hade gått, kunde jag resa hem med tillfredsställelsen, att jag av försäkringsdirektören hade fått höra, att "nu har Du övertygat mig om nödvändigheten av att bilda brandkårer". Och så var ekonomien räddad i det förbundet.

Det rörde sig för övrigt inte om så stora

Nuvarande styrelsen.

Från vänster: Direktör S. Fryklund (suppleant), Direktör S. Malmberg, Rektor T. Mohlin, Direktör E. Lindbohm, f. d. Landshövding A. E. Rodhe (vice ordförande), Landshövding B. Hammarskjöld (ordförande), Förbundsdirektör A. Hegen (sekreterare), Direktör G. Bylund, Brandchef N. Grönvall, Brandchef M. Felldin, Brandkonsulent F. Rosenberg. (Ledamöterna Landshövding T. Lövgren, Direktör H. A:son Moberg och Brandchef E. Carlsson saknas.)

penningbehov. Som regel begärde vi att brandstodsbolaget skulle till länets brandkårsförbund lämna ett årligt anslag av 50:— kronor per ansluten brandkår. Och vid starten fanns det inte så många kårer. Men ökningen inträdde successivt, och när samtliga 23 länsförbund voro organiserade år 1938, voro något över 1.200 brandkärer medlemmar i länsförbunden och även i Riksförbundet.

Det var en lycka, att länsförbund hade organiserats över hela landet, då upprustningen — även på brandförsvarets område — satte in omkring år 1940. Då fanns länsförbund, då fanns brandkonsulenter, som kunde organisera brandkärer kring alla de motorsprutor, som Luftskyddsinspektionen utplacerade i landet. Hur skulle det gått, om inte dessa förutsättningar varit för handen? Centralt kunde inte det problemet lösts. Jag säger detta med klart minne av den anhopning av expeditiönsarbete, som det blev för Riksförbundets sekreterare, innan länsförbund var bildade överallt i landet, och då varje enskild brandkår vände sig

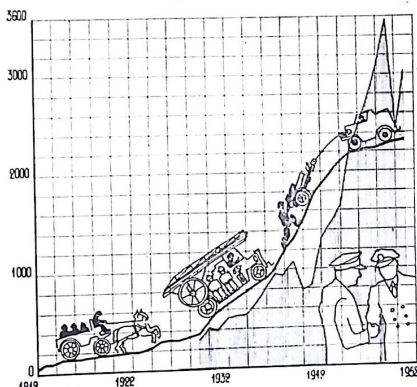
direkt till Riksförbundets sekreterare med förfrågningar av alla de slag.

Så kom brandlagen, som ålade varje kommun att ordna sitt brandförsvaret. De nya pålagor denna kom med hade icke gått att genomföra med så relativt ringa kostnader, om icke frivilliga brandkärer funnits i de flesta landskommuner. Genom denna redan förut gjorda upporganisation av brandväsendet i landskommunerna har Riksförbundet och brandkonsulenterna gjort stat och kommun en ovärderlig, men kanske inte alltid fullt uppskattad, tjänst.

Måhända, slutar *kaptän Gillner*, har jag uppehållit mig för mycket vid minnet av svårigheterna vid förbundsbildningarna, men det fanns många ljuspunkter, som mer än väl uppvägdde dem. Det var en intressant, det var en lärorik, det var en rolig tid. Och alltid skall jag med lika stor respekt och tacksamhet minnas uppoffringen från de frivilliga brandkårens sida. Dessa, som lagt grunden till vårt brandförsvaret på landsbygden.

A. Ekberg.

Anslutna brandkärer och avlagda konsulentbesök.

Den grövre, med illustrationer försedda, kurvan visar den kraftiga ökningen av till Riksförbundet anslutna brandkärer. År 1912 var medlemsantalet 33 och uppgick år 1951 till icke mindre än 2.333.

Diagrammets streckade del redovisar antalet avlagda konsulentbesök under åren 1929—1951. Dessas antal har under denna tid ökat från 301 till 3.052. I uppgifterna för åren 1948—1951 inkluderades avlagda besök för kontroll av motorsprutor.

Riksförbundets ekonomi

En rörelse, av vad slag den vara må, kan icke förverkliga sina idéer, om icke den ekonomiska bakgrunden är klar. Detta insåg förbundsstyrelsen i "Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer" från första stund. En av de stora frågorna år 1912 blev därför tryggheten av denna ekonomiska bakgrund. Ett starkt brandförsvar måste vara en för alla viktig del i samhällsmaskineriet, och framför allt för staten och brandförsäkringsbolagen en synnerligen välbetänkt anordning. Detta medförde, att förbundsstyrelsen vände sig till stat och brandförsäkringsbolag med hemställan om ekonomiskt stöd. Med förvåning konstaterar man, att styrelsen fann mycket dåligt gehör för sina idéer.

Statens intressen var mycket litet, och styrelsens väl motiverade hemställan om ett årligt bidrag om 5.000: — kr. prutades omedelbart ner till 2.500: — kr. Efter tioalet år minskades det ytterligare, och 1924 var årsbidraget endast en tusenlapp.

Brandförsäkringsbolagen visade samma reserverade hållning och bidrog med 2.000: — kr. under de första åren. I fortsättningen visade de emellertid — i motsats till staten — alltmer förståelse för ett starkt brandförsvars betydelse. Redan 1916 var bidraget höjt till 5.000: — kr. och fram till 1927 varierade det mellan 10.000: — och 3.000: — kr.

På 1920-talet fann dock styrelsen, att dessa årliga anslag, som erhöles från stat och försäkringsbolag, ingalunda voro tillräckliga för förverkligandet av förbundets idéer. Följden blev en hänvändelse till de lokala brandstodsbolagen, som tidigare endast i ringa mån lämnat ekonomiskt stöd. Härvid framkom, att dessa voro villiga att medverka, men att bidragen borde komma till användning inom deras resp. verksamhetsområden. Härav uppkom frågan, om icke Riksförbundet borde omorganiseras, och en decentralisation verkställas genom bil-

dande av lokala länsbrandkårsförbund. Dessa förbund skulle som lokalavdelningar under Riksförbundet inom sina resp. områden verka för brandväsendets utveckling.

Det uppdrogs därför den 23 augusti 1926 åt en kommitté, bestående av landshövding J. Nilsson, major R. Stridbeck och direktör G. Bylund,

att utarbeta en fullständig plan för konsulentverksamhetens ordnande samt Riksförbundets arbetsform med hänsyn tagen till dess indelning i länsförbund, att undersöka, huruvida förbundets namn möjligen borde ändras för att underlätta icke frivilliga brandkärars inträde i förbundet,

att undersöka, huruvida Riksförbundets stadgar och dess normalstadgar för frivilliga brandkärer voro i överensstämmelse med den år 1923 antagna brandstadgans bestämmelser; samt att utarbeta instruktion för konsulenterna.

Kommittén hade till Centralstyrelsens sammanträde i Halmstad den 13 augusti 1927 utarbetat förslag till nya stadgar, och förbundsstyrelsen beslöt att, efter några smärre ändringar, förelägga detsamma för årsmötet. En av samma kommitté utarbetad "Ekonomisk plan för Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer (svetsatta verksamhet)" hänsköts även till årsmötet.

I planen föreslogs, att Riksförbundet skulle verka för bildandet av länsbrandkårsförbund i regel i varje län. Dessa under Riksförbundet stående länsförbund borde efter hand övertaga konsulentverksamheten. Bidrag för verksamheten skulle av lokala brandförsäkringsinsättningar lämnas direkt till länsförbunden, under det att stat och riksbrandförsäkringsbolag skulle understödja Riksförbundet. Så fort ekonomien det tilläte, borde dessutom anställas en "konsulent utan distrikt" för organiserande av Riksförbundets propagandaverksamhet; eventuellt skulle denna post kunna förenas med sekreterare- och redaktörsposterna. Utgifterna beräknades till 34.000: — kr., vilket belopp man beräknade erhålla genom statsanslag

(10.000: — kr.), årsbidrag från brandförsäkringsinrättningar (20.000: — kr.) och medlemsavgifter från brandkärer och enskilda medlemmar (4.000: — kr.).

Vid ordinarie årsmöte den 13—14 augusti och extra förbundsöte den 28 september 1927 antogs de nya stadgarna, godkändes den ekonomiska planen, och ändrades förbundets namn till Svenska Brandkärernas Riksförbund.

Statsbidragets höjande till de i planen upptagna 10.000: — kr. visade sig vara omöjligt, ja, så svårt att år 1932 bidraget helt försvann ur statsverkspropositionen. Genom enskilda motioner lyckades emellertid förbundet erhålla ett bidrag om 2.000: — kr. Nästa år hjälpte det varken med hemställan eller motion; Riksförbundet blev helt utan statsbidrag. Redan 1935 återkom emellertid statsbidraget, om ock endast i form av 500: — kr. Statens intresse för brandförsvaret har sedermera ökat under det sista decenniet, och sedan 1945 har förbundet årligen fått ett bidrag av 5.000: — kr. År 1941 erhöil dessutom Riksförbundet ett engångsanslag av 100.000: — kr. för upprättande av brandkärer.

Detta engångsanslag var ur krigssynpunkt nödvändigt. Däravran Luftskyddsinspektionen hade erhållit miljonanslag för anskaffande av brandmateriel i rikets kommuner. Kommunerna visade stort intresse att med rikliga statsbidrag kunna erhålla åtskillig materiel. På många håll svalnade sedan intresset, då man för egna medel måste anskaffa lämpliga förvaringslokaler, utbilda personal m. m. Anslaget möjliggjorde propaganda för upprättande av brandkärer.

Brandförsäkringsbolagen visade en helt annan förståelse för 1927 års plan. I båda fallen — bidrag från lokala bolag till länsförbund och från riksbolag till riksförbund — genomfördes den ekonomiska planen på ett lyckosamt sätt. Fram till år 1936 erhöil Riksförbundet ett årligt anslag av 12.000: — kr. Detta år höjdes anslaget från riksbolagen till 18.000: — kr.

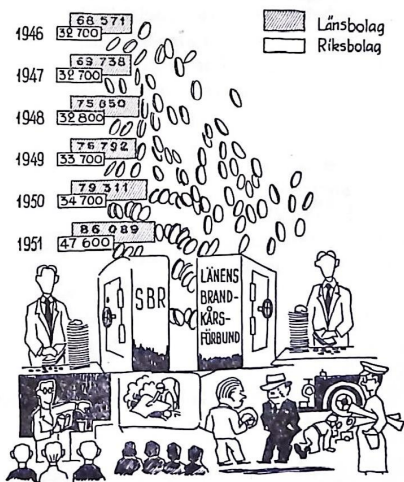
Under 1940-talet har detta belopp ytterligare ökat för att 1951 vara c:a 47.000: — kr.

De lokala brandförsäkringsbolagens ekonomiska stöd till länsbrandkårsförbunden har även ökat stort under 1930- och 40-talen. Alltefter som länsbrandkårsförbunden växte fram, ökades dessa anslag. De uppgingo 1951 till c:a 86.000: — kr. Anslagens storlek under åren 1946—1951 framgår av nedanstående diagram.

Vid den nya brandlagens ikraftträdande 1945 beslöto brandförsäkringsinrättningarna att bekosta landsbygdsbrandkärernas eldsläckningskostnader i enlighet med en av riksbrandinspektören utgiven maximitaxa. Härvid skulle 90 % av ersättningen tillställas kommunen, och återstående 10 % överlämnas till riks- och länsförbund för konsultativ verksamhet. Dessa belopp överlämnas till riks- resp. länsförbund efter samma grunder som för de årliga anslagen. Den alltmer ökade omfattningen av verksamheten har kunnat möjliggöras genom detta synnerligen goda tillskott.

Med stor tillfredsställelse och tacksamhet ser Riksförbundet brandförsäkringsbolagens intresse och stöd för denna sin verksamhet.

Arne Hegen.

Brandförsäkringsinrättningarnas kontanta årliga anslag åren 1946—1951 till Riksförbundet resp. länsförbunden.

Riksförbundets verksamhet ur brandförsäkringsmannens synpunkt

Personligt bistånd för släckning och räddning undan brand liksom till åtminstone partiell ersättning av de genom brand uppkommande förlusterna kan sedan äldsta tider återfinnas bland de plikter, som redan mycket primitiva samfundstyper ålade sina medlemmar. Sambandet mellan brandförsvar och brandförsäkring har sålunda gamla anor, och de utgöra grenar från samma stam, samhällsandan. Allteftersom anspråken på samhällsinstitutionerna vuxit, ha de båda mot brand inriktade syskonföreteelserna var för sig utvecklats till allt större fullkomning, och deras utövande har i stor utsträckning blivit vart för sig förbehållet särskilda yrkesmän. Brandförsäkring utövas i vårt land av vid pass 350 större eller mindre företag, som helt eller delvis sysselsätta tiotusentals personer. De svenska brandkårerna äro till antalet c:a 2.300, alltifrån yrkeskårerna i storstäderna till de minsta frivilliga industribrandkårerna. Antalet i brandkårer inrangerade personer rör sig om flera tiotusental.

Brandförsäkringens målsmän skulle illa ha förstått att utöva sin verksamhet, om de icke inrymt brandsläckningsväsendet i sina kalkyler. I stor utsträckning differentieras premierna för olika brandförsäkringsobjekt med hänsyn till det brandförsvar, som i de olika fallen kan påräknas vid eldsvåda, det må sedan röra sig om kommunala brandkårer med kollektiva skyddsuppgifter för det samhälle de tillhöra eller om brandkårer, organiserade till försvar av en enstaka industriell anläggning, sjukhus e. d. De kostnader, som utgivas för brandkårnas utrustning och avlöande, kompenseras alltså i ej ringa mån genom nedsättningar av eljest utgående brandförsäkringspremier. I åtskilliga fall ha brandförsäkringsföretag mera

direkt bidragit till täckande av brandförsvarskostnader för enskilda kommuner genom donationer till uppförande av brandstationer eller anskaffande av brandmateriel av olika slag. En tredje form för brandbolagens offervilja gentemot brandförsvaret kommer till synes i de bidrag, som i stor utsträckning utgivas efter inträffade eldsvådor. De belopp, som från brandbolagens sida i nyssnämnt syfte utgivas till olika kommuner, hava under senare år rört sig kring en miljon kronor per år. Det system, efter vilket nu nämnda bidrag utgå, innebär ett par förbehåll av intresse. Det är först och främst de ekonomiskt svagare kommunerna, som erhålla släckningskostnadsbidrag, under det att de större städerna med yrkesbrandkårer icke åtnjuta sådant. Vidare har man enats om, att 10 % av de enskilda släckningsersättningarna icke direkt komma den bidragsberättigade kommunen till godo utan överlämnas till länsbrandkårsförbunden (de lokala brandförsäkringsbolagens bidrag) eller till Riksförbundet (riksbolagens bidrag), som i sin ordning årlig-

Försäkringsinrättningarnas släckningskostnadsbidrag (10 %-bidraget) under åren 1946—1951. Dessa bidrag äro av största betydelse för brandkonsulentverksamhetens bedrivande.

RADIO - dirigering - ger

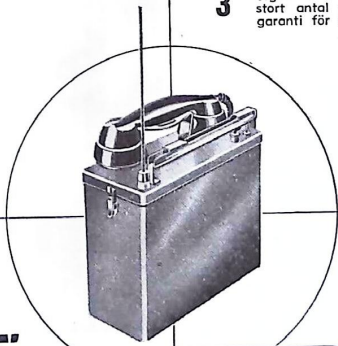
ständig kontakt mellan slangförares och släckningsledare

Med SRA nya lättviktsradiostation SUF-11 kan direkt kontakt uppnås snabbt och effektivt mellan t. ex. släckningsledare och slangförares, mellan personer med lokal-känedom och rökdykare och mellan samkörande motorsprutor sinsemellan. Onödiga risker och onödig tidsspillan kan därmed undvikas.

Några väsentliga fördelar med SRA-radio:

- 1 Svensk tillverkning med svenska delar i största utsträckning — en viktig fördel med tanke på eventuell avspärrning.
- 2 Riktig och riktig dimensionering av detaljer, vilket gör servicebehoven sällsynta, lättåtkomligheten gör dem korta.
- 3 Utöyngnad av en effektiv serviceorganisation med depåer på ett stort antal platser i landet ger garanti för snabb service.

SRA står till tjänst med specialinstallationer för brandväsendet. Erfarenheter från planering, tillverkning, leverans och installation av över 600 civila UK-stationer för polisväsendet, civilförsvaret och brandskyddet på över 150 platser i landet ger garanti för vederhäftig planering. Tag kontakt med SRA för RADIO-kontakt.

Formatet är endast
240 × 187 × 90 mm
Vikten är låg,
ca 4,1 kg
Levereras med handmikro-telefon eller strupmikrofon.

RADIOSTATION SUF-11

SVENSKA RADIOAKTIEBOLAGET

Alströmergatan 12, Stockholm 12. Tel. 22 31 40. - Filialer: Göteborg, Malmö, Sundsvall, Örebro och Norrköping

Till SVENSKA RADIOAKTIEBOLAGET,
Alströmergatan 12, Stockholm 12

Vi inser värdet av radiodirigering och är intresserade att få närmare upplysningar utan förbindelse.

Namn: .....

Adress: .....

Postadress .....

Sv.Br. 5/52

SRA

V Ä R L D S M Ä R K E T

MAGIRUS

MASKIN
STEGAR

LEVERANSER 1949-1951

Stockholm: 4 st. 30 m. stighöjd

Göteborg: 1 st. 26 m. stighöjd

Malmö: 1 st. 30 m. stighöjd

Norrköping: 1 st. 30 m. stighöjd

Solna-
Sundbyberg: 1 st. 25 m. stighöjd

Karlstad: 1 st. 30 m. stighöjd

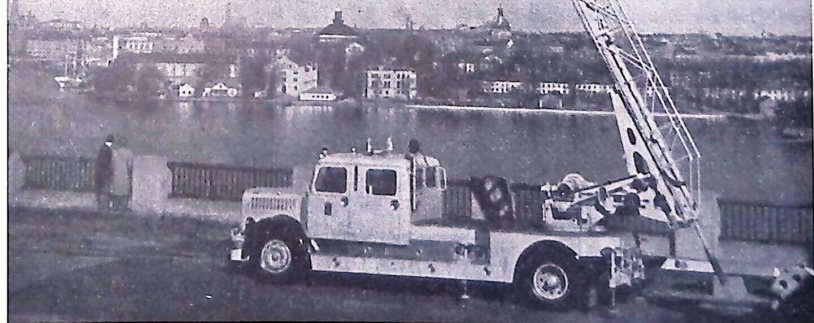
Trollhättan: 1 st. 25 m. stighöjd

Östersund: 1 st. 26 m. stighöjd

Sandviken: 1 st. 25 m. stighöjd

KLÖCKNER-HUMBOLDT-
DEUTZ AG WERK ULM
ULM-DONAU

En av Stockholms Stads Brandkärs nya magirusstegar på Scania-Vabis chassi med 30 meters stighöjd

LUCEMA AB

GENERALREPRESENTANT FÖR SVERIGE - NYBROKAJEN 7, STOCKHOLM - TEL. 210038, 210926

gen i utjämningssyfte fördelar mottagna medel på resp. länsförbund enligt ett rätt komplicerat men ändamålsenligt förfarande.

Det ligger i sakens natur, att släckningskostnadsbidragen allt efter skadeförloppets växningar kunna fördela sig ganska olika år från år mellan olika län och olika kommuner. Brandbolagen lämna emellertid även ganska avsevärda fasta årsbidrag till brandväsendets befrämjande. Så som av artikeln *Riksförbundets ekonomi* på annan plats i denna tidskrift framgår, ha de lokala brandbolagen (läns-, härad-, sockenbolag) i många år lämnat betydande årsbidrag till resp. länsbrandkårsförbund. Riksbrandbolagen, såväl de inhemska som de i Sverige arbetande utländska, ha på motsvarande sätt utgjort den fasta grunden för Riksförbundets ekonomi.

Ett ytterligare exempel på det intresse och den uppskattning, varmed brandbolagen omfatta brandsläckningsväsendet och dess utövare utgör den eldsläckningsplaketten, som år 1943 instiftades för att tilldelas brandkår såsom erkänsla för nit och skicklighet vid bekämpande av eldsvåda. Brandbolagens eldsläckningsplakett har hittills utdelats i 99 exemplar. Till syvende og sidst manifesteras samförstånd och samarbetsvilja mellan målsmännen för brandförsäkring och brandsläckning i det faktum, att dels samtliga länsbrandkårsförbund i sina styrelser hava representanter för ordsbrandbolagen, dels Riksförbundet räknar ett flertal brandförsäkringsmän i styrelsen och verkställande utskottet.

Den verksamhet, som till befrämjande av brandväsendets omfattning och kvalitet bedrivs av Svenska Brandkårernas Riksförbund, har i hög grad tillvunnit sig de i Sverige arbetande brandförsäkringsföretagens uppskattning och åtnjuter i betydande och ständigt stigande grad deras ekonomiska bistånd. 1944 års brandlagstiftning innebar en kraftig skärpning särskilt i landsbygdskommunernas skyldigheter på brandförsvarsområdet. Tusentals frivilliga brandkärer, som dittills utgjort huvudparten av landsbygdens brandförsvar, förvandlades till eller ersattes av kommunala brandkärer i

enlighet med 1944 års brandstadga. De frivilliga kårerna hade i betydande omfattning kunnat bygga sin ekonomi på brandbolagens bistånd. Vid riksdagsbehandlingen av 1944 års brandlag förekommo uttalanden, som förspådde att brandbolagen skulle knappa in på sin generositet visavi brandförsvaret, då detta bleve kommunaliserat. Det ifrågasattes t. o. m., att brandförsvarskostnaderna skulle täckas genom skatt på brandförsäkringspremierna. Man förbisåg därvid, att alla de, som saknade eller hade otillräcklig brandförsäkring, härigenom skulle beredas en orättmätig fördel på de mera förtänsamma medborgarnas bekostnad. Förslagen fick också förfalla, och det är enbart glädjande att numera kunna konstatera, att brandbolagen tvärt emot spådomarna ständigt ökat sina bidrag till brandförsvarskostnaderna. Denna offervilja från brandbolagens sida underblåses kraftigt av de friska vindar, som till länens brandkårsförbund och alla anslutna brandkärer spridas från det nu jubilerande riksförbundet i form av tidskrift, andra publikationer, film, bildband och annan propaganda jämte många andra fruktbärande initiativ.

E. Lindbohm.

Medaljong till Brandbolagens eldsläckningsplakett.

Brandredskapen under 40 år

Det finns en bild, som hänger i många brandstationer och hos många brandmän. Den visar en brandkårsutryckning i Stockholm på brandchef Hollstens tid. Brandkärshästarna rusa i full galopp, brandchefen sitter lugn och säker bredvid körsvennen, och lika lugna äro de fyra brandsoldaterna, — ja, så hette det på den tiden — som sitta uppsträckta på det långsgående sätet. Orolig är däremot bryggarekampan, som en rådig polis hindrar att skena. Hästen har tydligen blivit skrämmd av hornsignalerna från de båda brandsoldaterna, som trots farten stå mitt i brandvagnen och blåsa i alarmhornen.

Så såg en brandkårsutryckning ut i våra större städer ännu så sent som för 40 år sedan, d. v. s. i städer, där en yrkeskår fanns. I mindre städer och samhällen var synen ej så ståtlig, och brandmaterielen voro också av enklare slag. Utryckning med hästanspända brandfordon var nog mera sällan förekommande, varför brandmanskapat fick använda apostlahästarna även för att få fram handkraftsprutor, slang och annan materiel. Vatten fick ofta langas, varför massor av spänner och ämbar krävdes.

Är det nu ej en alltför medeltida miljö, som här skildrats? Frågan kan besvaras med både ja och nej. Givetvis funnos ångsprutor och

tryckslang, men dock i en relativt obetydlig utsträckning och då förbehållna större och medelstora städer samt diverse industrier, men andra orter voro nog enbart hänvisade till handkraftsprutorna. Hur landsbygden var utrustad, är snabbt beskrivet. Där fanns i kyrkbyn den s. k. kyrksprutan, som var en större handkraftspruta, kar, ämbar, små handsprutor eller i lyckligaste fall ett par gräshoppor — en större föregångare till succes-sprutan. Vidare fanns det yxor, svabbar och båtshakar. Fanns inom socknen en större industri kunde alltid hjälp från dess brandkår med "brukets" stora ångspruta påräknas.

Motorsprutor och pumpar.

Emellertid började för nära nog exakt 40 år sedan en del nymodigheter dyka upp hos brandkåren. Det var automobilen och den motordrivna brandsprutan, vilka då gjorde sitt intåg. Stockholms brandkår skaffade sig sålunda sina första brandautomobiler vid nämnda tidpunkt. (Eskilstuna hade dock redan 1902 inköpt en *elektrodriven* brandbil.)

Det, som möjliggjorde denna övergång från hästtransport och ångsprutor till automobiler och motorsprutor, var bensinmotorn. Konstruktören av den första i Sverige, året 1909,

Brandkårsutryckning i Stockholm för 40 år sedan.

tillverkade *motorsprutan*, hrr Carl och Gustaf Henriksson i Henrikssons Sprutfabrik och Mek. Verkstad A.B. i Stockholm, synes dock ha haft en viss misstro till bensenmotorn, i det att sprutan byggdes såväl handkraft- som motordriven. Kapaciteten var c:a 300—400 l/min. och vikten på det fyrhjuliga ekipaget var c:a 900 kg.

Utvecklingen på detta område gick raskt framåt, och som årsbarn med föregångaren till Svenska Brandkärernas Riksförbund räknas tvenne geniala kolvpumpskonstruktioner. Vid Ludwigsbergs Verkstads A.B. konstruerades av ingenjör A. Svensson den ännu i våra dagar välkända revolverpumpen. Denna arbetade med ett varvtal av 500 till 800 per minut och skilde sig i konstruktion från allt tidigare skådat i kolvpumpväg. Herrarna Henriksson lågo ej heller på latsidan, utan kommo även de fram med en helt ny kolvpumpskonstruktion den s. k. friloppspumpen. Dessa kolvmotor-sprutor förekommo i storlekar från 300—2000 l/min vid 9 kg/cm² tryck och voro monterade på 2- eller 4-hjuliga kärror för hästransport. Vikten på dessa aggregat var dock avsevärd eller från 750 till över 2000 kg. Bensenmotorerna voro i regel förvånansvärt driftsäkra och startsnabba, men så ingick också eterstart i normalutrustningen.

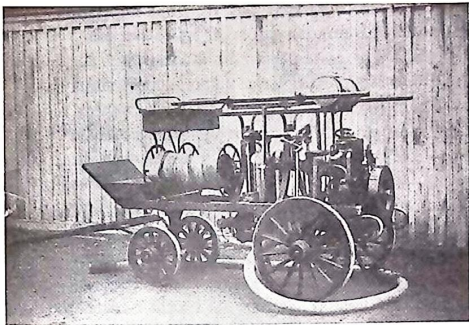
På brandbilarna började så småningom pumpar att monteras. De i Sverige mest använda typerna fram till 1920-talet voro de tyska RAG-pumparna, Ludwigsbergs revolverpumpar samt de Lavåls centrifugalpumpar. Sistnämnda pumptyp började under de första åren på 1920-talet att uppträda som konkurrent till kolvpumparna. Tack vare att bensenmotorn undergått en hastig utveckling mot mera snabbgående och lätta enheter, kunde man allt bättre utnyttja centrifugalpumpen som brandpump. Centrifugalpumpen kunde med fördel köras med varvtal på 3000 per minut och därutöver. Det var A.B. Pumpindustri i Göteborg, som år 1924 började tillverkningen av de motorsprutor, som äro föregångare till våra dagars bogserbara och bärbara typer. Dock hade ett

par år dessförinnan ett par tre olika fabrikat av utländska motorsprutor börjat säljas här i landet. Dessa nya spruttyper utmärkte sig för sin i förhållande till kapaciteten mycket ringa vikt vid jämförelse med äldre motorsprutor. Den viktigaste förbättringen var kanske, att de voro monterade på en 2-hjulig kärra, försedd med helpneumatiska ringar. Ett par år efter det Pumpindustri startat sin spruttillverkning efterföljdes de av L. A. Larssons Mek. Verkstads A.B, Kristinehamn. Dessa båda firmor ha sedan dess levererat motorsprutor i 1000-tal under de kända namnen API och ALBIN. Redan 1925—1928 funnos sprutor med en kapacitet av 600 l/min och 1000 l/min vid 9 kg/cm² tryck, som vägde blott 225 resp. 650 kg. Detta betydde en nedpressning av vikten till ungefär en tredjedel av kolvsprutans vikt.

Ser man på dagens motorsprutor skilja sig dessa i stort ej väsentligt från 1920—30-talets. Givet har förbättringar gjorts beträffande åtskilliga detaljer. Driftsäkerhet och startsnabbhet ha ägnats stort intresse, och vikten har pressats åtskilligt, samtidigt som kapaciteten har ökats. En motorspruta på 2500 l/min vid 9 kg/cm² väger nu något över 800 kg., en 900 "liters" har ett bärbart maskineri om 195 kg. Sedan får ej förglömmas ALBINS lilla skogs-spruta om 200 l/min vid 4 kg/cm² med en så ringa vikt som 22 kg. Ja, då kan man börja tala om att en spruta är bärbar.

Utvecklingen av *brandbils-pumpar* här i Sverige har utan sensationella språng gått stadigt framåt. Centrifugalpumpen avlöste definitivt Revolver- och RAG-pumparna samt andra typer av rotationspumpar redan i början av 1920-talet. Pumpen monterades då alltid akterut på bilarna. Omkring 1936 började A.B. Pumpindustri att tillverka brandbils-pumpar för frontmontage, och har senare följts av ALBIN-motor och A.B. Wilh. Ruberg. Under de senaste 15 åren dominera de frontmonterade brandbils-pumparna helt.

Även om de konstruktionsändringar, som brandbils-pumpen genomgått, ej äro av mera epokgörande slag, bör man dock nämna de

Den första motorsprutan.

tillverkningar, som för ett 10-tal år sedan upp-
togos på initiativ av framlidne riksbrandin-
spektören Per Lundgren. Det gällde flera ty-
per av relativt lågvarviga pumpar, 2000—
2200 r/min, och avsikten var, att för pumpdrift
kunna utnyttja lågvarviga bilmotorer eller att
undvika körning av en högvarvig motor på
topparv.

Brandbils pumparna växla i storlek från den
lilla kugghjulspumpen på 100—200 l/min vid
5 kg/cm² till centrifugalpumpar på 1000—
3500 l/min vid 9 kg/cm².

Nya släckningsmetoder med högtrycksvat-
tendimma ha på de senaste åren tvingat fram
nya brandbils pumpar av högtryckstyp. Impul-
serna ha kommit från Amerika. Där användas
pumpar för 25, 40, 50, ja ända upp till 100
kg/cm² tryck av såväl centrifugaltyp som kolv-
typ.

En fullständigt ny konstruktion visar en
tysk brandbils pump av centrifugaltyp, vilken
kan köras antingen som högtryckspump med
en kapacitet av 300—400 l/min vid 40 kg/cm²
eller som lågtryckspump med 3000 l/min vid
8 kg/cm². Möjligt är även att *samtidigt* uttaga
vatten under såväl högtryck som lågtryck.

Helt avgörande för en motorsprutas utform-
ning är, att en ändamålsenlig drivmotor kan
ställas till förfogande. Tyvärr har emellertid
här i landet ekonomiska skäl och en del andra
förhållanden ställt hinder i vägen för uppläg-

gandet av specialmotorer enbart för sprutdrift.
För våra motorsprutor ha hittills bil- och båt-
motorer för drift med bensin varit de enda
förekommande. Dieselmotorn användes emel-
lertid redan på en del brandbilar, och tendenser
utifrån förefinnas att bruka dem även på bog-
serbara sprutor.

Vad vi väntar på är emellertid gasturbinerna,
och notiser i fackpressen omtala, att lyckade
prov redan utförts med gasmotorer, använda
för drift av såväl elektriska generatorer som
pumpar. Vad sägs om ett brandpumpsaggregat
om 1900 l/min vid 7 kg/cm² tryck och med
en vikt av endast 75 kg.! Det är ej ett fram-
tidsperspektiv. Aggregatet finns redan.

Slang och kopplingar.

Om motorsprutan är hjärtat, får väl *tryck-
slangen* anges som ådrorna i det system av
hjälpmedel, med vilka brandmannen arbetar.
Brandslangar av väv ha visserligen funnits i
mer än ett sekel, men de största framstegen
tekniskt sett ha dock skett under de senaste 40
åren. Vi kunna glädja oss åt att ha en gammal
traditionsrik, inhemsk slangproduktion av ut-
omordentligt hög kvalitet. Jonsereds Fabriks
AB började sin tillverkning av tryckslang i
mitten av förra århundradet, och den har varit
stadd i ständigt utveckling. Ett par viktiga data
är övergången från plattvävd till rundvävd
slang, vilket skedde på 1930-talet, samt meto-
den för impregnering av slangen mot röta,
som kunde genomföras under slutet av 1940-
talet.

Den *gummerade slangen* har aldrig vunnit
större användning hos de svenska brandkärer-
na. Detta torde bero på dels att priset på den
gummerade slangen varit högt i förhållande
till den ogummerade, dels att den kräver en
skötsel, som alla brandkärer ej äro mäktiga,
och dels att slangen blir väsentligt mera skrym-
mande än den ogummerade vid uppläggning
på fordonen.

Men även den gummerade tryckslangen har
underkastats genomgripande förändringar, vil-
ka i första hand ägnats åt att göra slangen smi-

digare och bättre. En dylik slang är ABA-Flexslangen, i vilken gummiskiktet utgöres av en relativt tunn hinna, vulkaniserad ihop med det yttre vävlagret.

Det material, som använts i tryckslangen, har under många årtionden varit hampa, linne och ramie. Då vi nu ha kommit in i plaståldern, väcker det ej förvåning, att tryckslangar även tillverkas av nylon. Det allra senaste på området synes vara sprutade plastslangar. Huruvida dessa dock stoppa för de krav, som ställas på en brandslang, är ännu för tidigt att yttra sig om.

De hjälpmedel som f. n. stå våra brandkärer till buds för *handhavande* och *vård* av *slangen* äro till största delen av sen årgång. Slangrullarna ha ersatts av slangväskor av väv, masonit eller plåt. Slangkärrorna försvinna och istället användas släpfordon, i vilka slangen är upplagd i buker, så att den kan köras ut. Dyliga slangvagnar bogseras ofta av terränggående bilar, jeepar, varför en mycket snabb utläggning av slang över långa sträckor kan åstadkommas.

För slangvården har brandmannen nu slangtvättmaskiner, elektriska slangtorkningsmaskiner, omvecklingsapparater, motordrivna slangupprullningsanordningar samt för lagningen elektriska vulkaniseringsapparater. Allt detta är materiel, som kommit fram under de 10—20 sista åren.

Slangkopplingarna ha varit och äro kanske fortfarande ett tvistefråga bland brandmän och brandtekniker. År 1912 var ännu skruvkopplingarna de vanligast förekommande på tryckslangarna. Genom sin oliksidighet uppstod ofta missöden och besvärligheter med åtföljande tidsutdräkt vid sammankopplandet av slangavdelningarna, varför kravet på en liksidig koppling gjorde sig alltmer gällande. Flera typer av sådana liksidiga kopplingar kommo i marknaden, men den s. k. normalkopplingen, konstruerad av telegrafverkmästare Norell vid Stockholms brandkår, blev den som lagstaddes. Detta skedde år 1918. Samma koppling blev dock först 1941 helt bunden till sina mått genom att den då blev standardiserad av den kommitté inom Svenska Industriens Standard-

central, till vilken Svenska Brandkårens Riksförbunds Arbetskommission tagit initiativet.

De *sugslangkopplingar*, som tillverkats här i Sverige, ha varit och äro fortfarande av skruvkopplingstyp. En standardisering av sugslangkopplingar saknas men är förestående. Arbetet härmed pågår sedan ett par år.

Brandpumpar och tryckslangar hjälper brandmannen få vattnet till brandplatsen. *Strålvretet* är medlet att föra vattnet mot eldhärden. Det har varit och är nog fortfarande strålvretets huvuduppgift att åstadkomma en lång, sammanhållande stråle, som gör det möjligt för brandmannen att på betryggande avstånd nå fram med vattnet till eldhärden. Under de 40 senaste åren ha gång efter annan nya munstyckskonstruktioner sett dagen, och dessa ha haft till ändamål dels att på enkelt sätt kunna variera munstycksöppningarnas yta, dels att splittra strålen för att ge en skyddsskärm åt strålföraren eller för att möjliggöra ett angrepp mot elden med en duschstråle.

Vattendimma och skum.

Vattendimma är ett begrepp, som daterar sig från tidpunkten från andra världskrigets slut. Ännu är ej fullt klarlagt, vilken metod för framställning av vattendimma, som kan anses vara den i förhållande till släckningsresultatet mest ekonomiska och enklaste. Vattendimman kan nämligen åstadkommas dels enligt *lågtrycksmetoden*, dels enligt *högtrycksmetoden*. Vid den förra uppgår trycket till 7—8 kg/cm² eller helst något högre. Det engelsk-amerikanska dimmunstycket Fog-Nozzle, var här pionjären. Högtrycksdimman kräver specialpumpar, specialtryckslang och kopplingar, då använda tryck är 40—60 kg/cm² eller t. o. m. däröver. Senare röna ge vid handen, att tillfredsställande släckningsresultat även kan nås med tryck av omkring 25 kg/cm², varigenom i varje fall slang och slangkopplingar av normalt utförande kunna utnyttjas.

För såväl låg- som högtrycksdimma användas munstycken, som med ett enkelt handgrepp tillåta övergång från full stråle till vattendimma.

Ett annat hjälpmedel, som nära nog helt revolutionerat inomhussläckningen, är *smal-slangen*, vilken i kombination med brandbil utrustad med vattentank och pump kan ge ett utomordentligt gott släckningsresultat och avsevärt nedbringade vattenskador. Med smalslangen har följt speciella kopplingar av klotyp, vederbörligen standardiserade, grenrör, munstycken av pistoltyp med växelbara munstycksöppningar. Den för smalslangen använda slangrullen med centrumtag, som möjliggör att slangen (gummislang med vävinlägg) kan sättas under tryck medan den ligger upprullad, är dock ingen nyhet. Den konstruktionen är nära nog lika gammal som Svenska Brandkårens Riksförbund.

Motsatsen till smalslangsutrustningen är släckningstekniskt sett *vattenkanonen*. Denna har varit i bruk i många år på våra flodsprutor, men har på senare tid — tack vare impulser från USA — kommit mer och mer till användning även på landbacken. Jämfört med de amerikanska konstruktionerna äro de svenska avsevärt förenklade och förbilligade, ett förhållande som ur funktionssynpunkt ej alltid varit det lyckligaste.

Emellertid är vattent numera ej det enda släckningsmedlet, även om vi ännu i många år torde få räkna det som oslagbart.

Skummet är det släckningsmedel, som efter vatten fått den viktigaste uppgiften. Det gäller då särskilt sådana ämnen eller vätskor, som lämpligen ej låta sig släckas med vatten, d. v. s. eldfarliga oljor av olika slag, tjära, asfalt m. m. Det var en ryss, Laurent, som först lyckades framställa skum för eldsläckningsändamål, och detta skedde för c:a 50 år sedan. Han konstruerade sålunda de första *kemiska* skumsläckningsapparaterna och inskränkte sig ej endast till de små handskumsläckarna utan använde sig t. o. m. av pumpar för de två olika kemikalielösningarna.

Det kemiska skummet fick år 1930 en farlig konkurrent, då de båda danskarna Schröder och van Deurs lyckades åstadkomma *skum på*

mekanisk väg med hjälp av skumpump. Fem år senare infördes i Sverige de i Tyskland konstruerade Komet-skumstrålrören.

Framstegen inom skumsläckningsområdet har gått synnerligen snabbt och flera viktiga konstruktionsproblem synas stå inför sin lösning. För närvarande dominera skumstrålrör och mekaniska skumgeneratorer, de senare av helt annat utförande än de, som användas för framställning av kemiskt skum. Skum kan framställas i enheter med kapaciteter från 100—10.000 l/min och ändå större aggregat ta tillverkats i utlandet. Skumkanoner med skummängder upp till 30.000 l/min ha uppvisats, men ha troligen aldrig utnyttjats i praktiken.

En svensk nykonstruktion, som för det stationära brandförsvaret vid industrier etc. torde få en högst avsevärd betydelse, är *skumsprinklern*. Då den arbetar med tryck av endast 1,5—3 kg/cm², kan skumsprinklern inmonteras i en vanlig vattensprinkleranläggning för rum, där eldfarliga oljor, färger och fernissor etc. förvaras.

Mycket vore att säga om de s. k. *kemiska eldsläckningsmedlen* pulver, kolsyra (CO₂), kol-tetraklorid, metylbromid och de nya halogenerna samt vått vatten ej. att förglömma, men tyvärr tillåter ej utrymmet att närmare gå in härpå. Dock är man berättigad fråga: Vad kan modern kemisk och teknisk forskning ge oss i brandbekämpande syfte under nästa 40-års period?

Svaret är svårt att ge, men antydningar ha gjorts, att man är lösningar på spåren. Kanske kan man på kemisk väg genom en kedjereaktion stoppa den oxidationsprocess, som en brand utgör.

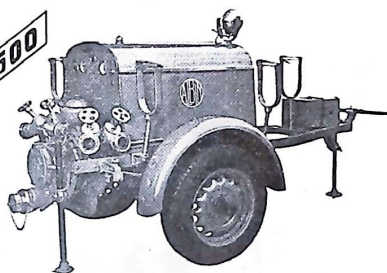
Världens vetenskapsmän ha nedlagt stort intresse för att skapa atombomben. Hade blott en bråkdel av detta intresse ägnats åt bekämpandet av våldelden, skulle med säkerhet redan nu ha funnits medel, som förenklat brandmännens arbete på brandplatsen eller kanske rent utav gjort våra brandkårer helt överflödiga.

Uno Arild.

25 år i brandskyddets tjänst

ALBIN-1500

Vår kompletta serie av motorbrand-sprutor omfattar:

ALBIN-2000 Sp

2700 l/min vid 9 kg/cm²

ALBIN-2000

2100 l/min vid 9 kg/cm²

ALBIN-1500 Sp

1800 l/min vid 9 kg/cm²

ALBIN-1500

1600 l/min vid 9 kg/cm²

ALBIN-800 Sp

1000 l/min vid 9 kg/cm²

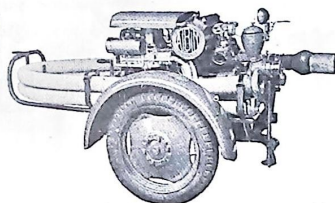
ALBIN-800

900 l/min vid 9 kg/cm²

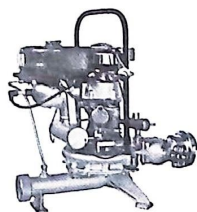
ALBIN-200

200 l/min vid 4 kg/cm²

ALBIN 800

ALBIN-200

ALBIN MOTOR

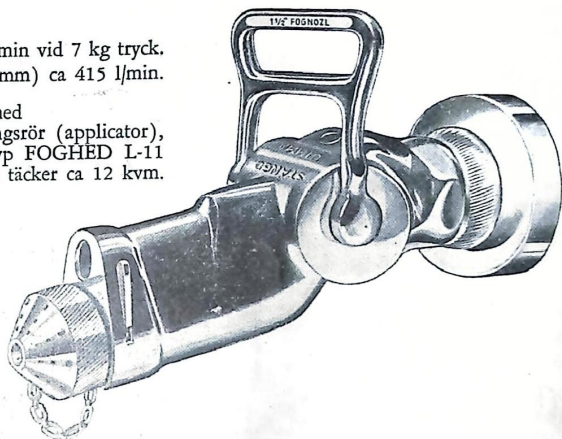
KRISTINEHAMN

1 1/2" FOGNOZL (typ 4-NAP)

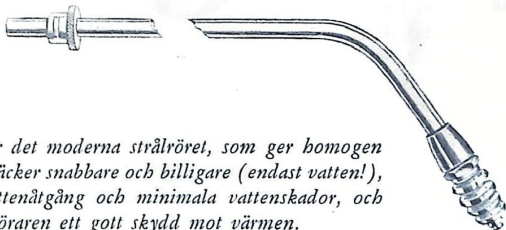
finns nu åter för omgående leverans!

Dimma — ca 180 l/min vid 7 kg tryck.
Samlad stråle (16 mm) ca 415 l/min.

Levereras komplett med
2,2 meters förlängningsrör (applicator),
vars munstycke av typ FOGHED L-11
ger ca 215 l/min och täcker ca 12 kvm.

Fognoz tillverkas med 63 mm normalkopplingsanslutning och ersätter sålunda vanligt strålrör. Påsatt applicator hindrar ej den samlade strålen.

FOGNOZL är det moderna strålröret, som ger homogen dimma, som släcker snabbare och billigare (endast vatten!), med ringa vattenåtgång och minimala vattenskador, och som ger strålföraren ett gott skydd mot värmen.

För den svenska flottans utrustning valde Kungl. Marinförvaltningen
1 1/2" FOGNOZL typ 4-NAP

AB SVENSKT BRANDSKYDD

Tel. 51 50 04, 51 50 14 - STOCKHOLM K - Fleminggatan 29

Riksförbundets Arbetskommission

Dess tillkomst 1930 och dess verksamhet under åren 1930—1951

Genom omorganisationen år 1927 av Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer till Svenska Brandkärernas Riksförbund tillkommo många och betydelsefulla uppgifter för den nya organisationen.

Detta gav anledning till att en motion den 19/2 1930 ingavs till Riksförbundet av brandchefen R. Stridbeck, vari framhölls de svårigheter, som förelågo för centralstyrelsen och verkställande utskottet att tillfullo tillgodose en del av dessa uppgifter utan att till sitt förfogande ha särskilda organ för handläggning isynnerhet av ärenden av brandteknisk natur, vilka krävde ett ständigt pågående bearbetande. Därför föreslogs att bestående arbetskommissioner skulle tillsättas.

Motionen upptogs den 21/10 1930 till behandling av verkställande utskottet, som då beslöt, att en arbetskommission skulle tillsättas med följande uppgifter

- att taga kännedom om och följa utvecklingen av släcknings- och livräddningsredskap,
- att om möjligt pröva dylik redskap,
- att uppgöra normgivande fordringar å dylik redskap och brandbilars utrustning,
- att ägna särskild uppmärksamhet åt standardiseringsfrågor,
- att meddela sina iakttagelser och förslag, samt
- att till Riksförbundets årsmöten inkomma med sammanfattande redogörelse för sina arbeten.

Som medlemmar i Arbetskommissionen utsågos dåvarande: Brandchefen i Borås R. Stridbeck, Riksförbundets sekreterare, kapten E. Gillner, förste brandkaptenen i Stockholm H. Sellén och brandkaptenen i Göteborg N. Grönvall.

Arbetskommissionens verksamhet inleddes med brandredskapens utformande i syfte att

få dessa för användning lämpliga och enhetliga för brandkärernas gemensamma arbeten på eldsvådeplatser. Genom prov och utredningar ville kommissionen söka få fram och föreslå, huru redskapen borde utföras för att på bästa

Fr. v.: Grönvall, Gillner, Stridbeck, Sellén (1937).

sätt kunna fylla sina olika ändamål, samt genom meddelanden härom kunna vara brandkärerna till ledning vid nyanskaffning och samtidigt giva fabrikanterna kännedom om de behov, som från brandkärernas sida förelågo att tillgodose vid redskapens utförande. Man skulle kunna angiva detta som en Arbetskommissionens strävan att åstadkomma en viss standardisering, ehuru av mera allmän karaktär.

Arbetet ordnade kommissionen på så sätt, att förarbetena fördelades på dels en södra grupp, bestående av Stridbeck och Grönvall och dels en norra grupp, som utgjordes av Gillner och Sellén, varefter ärendena slutbehandlades vid gemensamma sammanträden, vilka i regel höllos hos brandkärerna i Borås, Göteborg eller Stockholm, där kommissionen

lämnades tillfälle till praktiska prov och bedömanden.

Det bör framhållas, att Arbetskommissionen alltid sökte göra sina prov så verklighetsbetonade som möjligt. Som bevis härpå må nämnas de jämförande prov, som år 1937 företogs vid Göteborgs brandkår med de många typer av hjälmar, vilka på den tiden voro i bruk vid landets brandkärer. Proven avsågo att giva kännedom om dessa hjälmars skyddande förmåga och deras lämpliga utförande i övrigt.

Anordningarna vid dessa prov voro följande.

En fallränna ordnades medelst en 7,8 m. lång U-balk, vilken fastgjordes i 78° lutning mot vågplanet.

På ett fritt avstånd av 0,2 m. under rännans nedre mynning placerades en ställning, bild a, bestående av en kraftig träplatta med fastsatt uppstående fjäder, på vilken monterats ett trähuvud att placera hjälmen på. Fjädern skulle genom sin böjlighet motsvara hjälm bärrarens svikt i hals, knäveck och fotleder, när slag träffade hjälmen. Ställningen inriktades vid varje prov under rännans nedre mynning så, att fallkroppen skulle träffa den del av hjälmen — kammen, sidbeslag eller oskyddad yta — vars motståndskraft man ville pröva.

Fallkropparna gjordes av trä och gavs medelst pålagda blyplattor en tyngd, motsvarande den ena en torr tegelsten och den andra en

våt tegelsten. Den ena fallkroppen var slät med plåtklädd stötyta för att träffa hjälmen såsom med utslag av en tegelstens släta yta, medan den andra gjordes med järnskodd spets för att träffa hjälmen såsom av tegelstens hörn genom punktslag.

Med dessa noggranna anordningar utfördes proven av hjälmarnas hållbarhet mot slag och gävo utslagsgivande resultat om hjälmarnas skyddsförmåga. Resultatet jämte anvisningar om hjälmarnas lämpliga utförande i övrigt redovisades i Arbetskommissionens Meddelanden och medförde, att brandkärerna så godt som utan undantag utbytte sina olämpliga hjälmar mot sådana av säkerställande beskaffenhet.

Omnämnas här bör även, att centralstyrelsen beredde Arbetskommissionen tillfälle till givande studier vid den stora tyska brandförsvarsutställningen "Der rote Hahn" i Dresden den 23—31 augusti 1935, och att kommissionens medlemmar Stridbeck och Gillner, där inhämtade för vårt land mycket goda erfarenheter, vilka sedan sammanställdes i till Riksförbundet ingiven studierapport. I Dresden vistades samtidigt civilingenjör Uno Arild, som välvilligt samarbetade med kommissionens medlemmar och med sina ingående brandtekniska erfarenheter verksamt bidrog att göra studierna givande.

De av Arbetskommissionen utvunna resul-

BRANDHJÄLMAR

av stål

Svart- eller vitlackerade med polerad lättmetallskam och extra prima skinninredning.

Alla hjälmar försedda med hållare för nackskydd.

Snabbinställning av hakrem.

Leverans sker omgående.

Rekvirera provhjälm.

MOLIN & WESTBERG

Mäster Johansgatan 5

MALMÖ

Tel. 388 40, 759 12

Specialfirma i brandredskap

taten utgavs efter hand såsom nummerade "Meddelanden från Riksförbundets Arbetskommission", vilka såsom bilagor till Brandkärstidskrift utsändes till landets brandkärer. På så sätt har Arbetskommissionen under årens lopp utarbetat normerande bestämmelser för 25 olika redskap, vilket otvivelaktigt medfört ett beaktansvärt framsteg för redskapens användbarhet och likformighet, ävensom varit av ekonomisk betydelse för brandkärerna och till nytta för fabrikanterna.

Såsom ett önskemål förelåg emellertid för Arbetskommissionen att få sina normerande bestämmelser ytterligare kompletterade i detalj genom ingående måttsättningar. För detta ändamål sökte Arbetskommissionen samarbete med Sveriges Standardiseringskommission och erhöll omedelbart välvilligt tillmötesgående härom. Riksförbundet och Svenska Brandskyddsföreningen beviljade visst anslag härtill, och därefter bildades år 1936 "Svenska Verkstadsindustriens Standardcentrals Specialkommitté nr 36 för brandmateriel", vilken skulle i detalj måttsätta brandredskap och fastställa dem som svenska standardtyper.

Standardcentralen kallade till medlemmar i specialkommittén hela Arbetskommissionen samt representanter för tillverkare och en del myndigheter med intressen för brandväsendet. Vid specialkommitténs första sammanträde utsågs, på förslag av Standardcentralen, brand-

chef Stridbeck till ordförande, i vilken befattning han fungerade till 1946, då han efterträddes av riksbrandinspektör A. Axelsson med brandchef Grönvall som vice ordförande.

Som specialkommitténs första uppgift framstod standardisering av 63 mm slangkoppling. Det hade nämligen visat sig, att vid brandkärerna förekommo slangkopplingar av olika typer, samt därtill att en del kopplingar av samma typ vid nyanskaffningar ej voro så noggrant utförda, att de kunde sammankopplas med förut anskaffade. Det var därför ett trängande behov att få fram en liksidig 63 mm standardkoppling, som dessutom av ekonomiska skäl skulle kunna passa till den förut mest använda, ehuru ej standardiserade, s. k. normalkopplingen. Härför kom dock ej erfordras många och tidsödande prov och överläggningar, vilka lyckades till fullo. Det var främst tack vare specialkommitténs kunnige och samvetsgranne sekreterares, ingenjör Folke Claeson, berömvärda energi.

Genom specialkommitténs arbete har sedan under årens lopp utarbetats och fastställts standarder för brandposthuvud, grenrör, trappmunstycken samt armtur till smalslang m. fl. redskapsdetaljer. Och genom dess fortsatta arbete kunna vi förvänta, att ytterligare brandmateriel blir standardiserad.

Förutom förutnämnda verksamhet för brandredskap har Arbetskommissionen utarbetat och utsänt meddelanden angående andra eldsläckningsväsendet berörande förhållanden såsom seriekörning med motorsprutor, brandstationers uppförande och inredande, hydrodynamik, vattentillgångars ordnande, förteckning över för brandväsendet gällande lagar och förordningar och vägledande litteratur m. m., ävensom exempel på övningsprogram vid brandkärerna under 1951 och 1952. Film och ett flertal s. k. bildband hava också tillkommit genom Arbetskommissionens försorg i och för underlättande av utbildningen vid brandkärerna.

Nyttan av Arbetskommissionen torde även framgå därav, att centralstyrelsen och verkstäl-lande utskottet allt mer kommit att använda

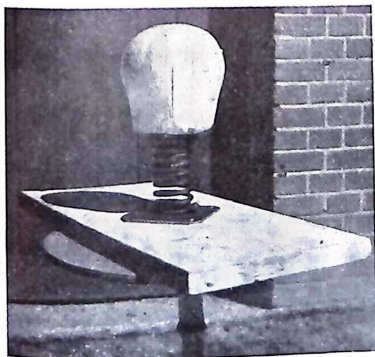

Bild a.

kommissionen såsom remissorgan för yttrande angående olikartade ärenden.

Framhållas bör, att Arbetskommissionen vid sina utredningar erhållit välvilligt bistånd av fabrikanterna, av vilka särskilt bör nämnas civilingenjör Uno Arild.

Det arbete, som Arbetskommissionen sålunda redan utfört, kan förvisso få betecknas som framgångsrikt och betydelsefullt såsom medverkande i Riksförbundets verksamhet för utvecklingen av landets brandförsvaret. Kommissionens medlemmar äro värda erkännande för sitt oegennyttiga bistånd. Såsom medlemmar hava följande medverkat:

Brandchefen, överstelöjtnant R. Stridbeck 21/10 1930—26/11 1946 (ordförande),

Brandchef H. Seldén 29/10 1930—17/6 1944,

Kapten E. Gillner 21/10 1930—22/9 1944,

Brandchef N. Grönvall 21/10 1930—fortfarande, (nu ordförande),

Kapten A. Ekberg 21/9 1944—16/5 1950,

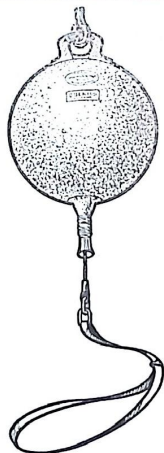
Direktör H. A:sön Moberg 20/9 1945—3/3 1949,

Brandchef B. Hermanson 26/9 1946—fortfarande, Brandchef E. Ström 3/3 1949—fortfarande, Förbundsdirektör A. Hegen 17/5 1950—fortfarande.

Såsom Arbetskommissionens sekreterare har från 1/8 1951 antagits brandinspektören vid Uppsala brandkår Göran Bergström.

För framtiden kommer Arbetskommissionen alltså att utgöra ett för Riksförbundets verksamhet välbehövt organ, och inom den speciella standardkommittén nr 36 förblir Arbetskommissionens direkta medverkan en garanti för brandmaterielens fackmässiga utdanande till rätta typer, ty ännu återstår en hel del redskap, som böra standardiseras. Den fortgående utvecklingen och tillkomsten av nya släckningsmedel och släckningsmetoder utgör också ett stort arbetsfält, för vilket Arbetskommissionens insatser äro behöfliga. En viss planläggning för kommande tider har även påbörjats inom kommissionen.

Rudolf Stridbeck.

"STOP-CHUTE"

Liv- och säkerhetslinor

"DAVY"

RÄDDNINGSLINAN
med två gördlar och
automatisk nedfiring;

"STOP-CHUTE"

med en gördel
och automatisk
upprulling;

"LIV-KUSTOS"

enkel och dubbel

BRANDREDSKAPSFIRMAN

ODENIUS

AKTIEBOLAG

Ö. Hamngatan 16 — G Ö T E B O R G — Tel.: 13 69 35, 13 69 47, 13 15 96

"DAVY"

BORE

typ PISTOL

Nytt
vapen
mot
elden

Kolsyremolnet släcker snabbt utan att skada.

Snabb och effektiv.

En eldsläckare måste vara lätthanterlig, och genom att använda lättstälbehållare väger Bore Pistol 25 % mindre än tidigare typer av motsvarande storlek. Den nya dimtratten ger en mer finfördelad snö med större släckningseffekt.

Ventilen är så utförd att alla förstår sig på att snabbt använda Bore Pistol utan bruksanvisning.

Bore Pistol finns i tre storlekar för resp. 1,5, 2 och 2,8 kg CO₂.

Som ett modernt vapen, lika snabb och effektiv är Bore Pistol, den nya kolsyresnösläckaren med snabbavfyrning och dimtratt för kolsyre-dimma.

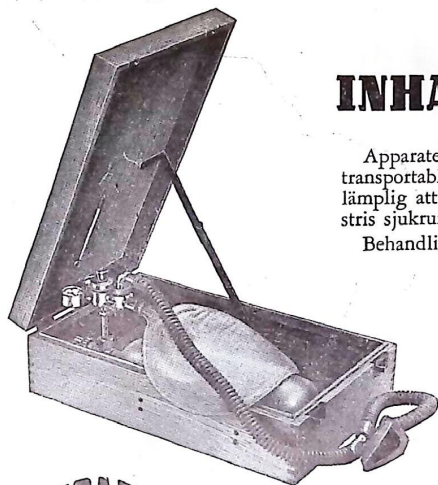
Liksom tidigare typer av kolsyresnösläckare har Bore Pistol även följande fördelar:

- Släcker utan att skada eller smutsa ned.
- Obegränsat hållbar.
- Frostfri intill -40°C .
- Behöver inte laddas om annat än om den användes.
- Godkänd av: Statens Provningsanstalt, Svenska Tarifföreningen och Fartygsinspektionsbyrån.

Ring eller skriv efter prospekt med fullständiga uppgifter.

AB SVENSKA TEMPUS
KUNGSATAN 38 — STOCKHOLM — TEL. 111835

INHALATIONS-*apparat*

Apparaten är av Drägers kända tillverkning. Den transportabla typen i förvaringskoffert av ek är särskilt lämplig att ingå i ambulansutrustning eller i en industrisjukrumsutrustning.

Behandling eller återupplivning av gaskadade, rökförgiftade, drunknade etc. sker snabbast och mest effektivt med syrgas ev. i kombination med kolsyretillsats.

Utförlig beskrivning på de olika apparaterna erhåller Ni, då Ni begär vårt specialprospekt.

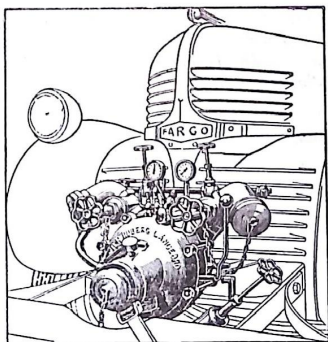
Komplettera Er utrustning för att kunna ge största möjliga hjälp, när det behövs.

BICAPA
STOCKHOLM

BIRGER CARLSON & Co AB

Kaptensgatan 6 • Telefon (växel): lokalsamtal 67 91 30
STOCKHOLM Ö rikssamtal 62 49 56, 62 49 92

FRONTPUMPAR

för upp till 2000 m/lit.
vid 9 kg/cm²

Med avgasevakivering,
oljekylning och synkr.
koppling till motorn.

Kort leveranstid.

Wilh. Rubergs Fabriks-Aktiebolag

LANGEBRO

Tel. Kristianstad 101 74 och 101 78

Vi vill ha brandteknisk forskning!

Det är naturligtvis fel att säga, att brandteknisk forskning icke alls förekommer i Sverige. En närmare granskning av vad som göres och vad som gjorts visar emellertid en sådan av mycket blygsam omfattning. Byråsekreterare C. Bexells försök med släckningar i transformatorolja, brandchef R. Stridbecks och direktör H. A:son Mobergs undersökningar angående friktionsförluster i slangar och på sin tid Luftskyddsinspektionens försök att utröna vattenstrålens eldsläckningseffekt kunna var och en betecknas såsom forskning.

På det förebyggande brandskyddsområdet äro de brandtekniska forskningsresultaten, om än allttjämt blygsamma, ändock mera påtagliga. Det är här främst Statens provningsanstalts klassificering av byggnadsmaterial och konstruktioner, som här förtjäna omnämnas. De ha varit till ovärderligt stöd åt brandskyddets strävanden.

Vid en aldrig så summarisk granskning av den brandtekniska forskningen får man givetvis ej förglömma de försök, som föregått brandredskapsfirmornas slutliga konstruktionsarbete med eldsläckningsmaterial, t. ex. motorsprutor. Riksförbundets arbetskommissions utredningar ha i vissa fall haft forsknings karaktär.

Forskning är ett arbete, som kräver en långt driven systematik och en metodiskt uppbyggd fortsättning på vunna resultat. Forskning kräver än mer. Först kanske: lämpliga män. En forskare måste vara av en i hög grad konstruktiv läggning, utrustad med både envishet och intuition. För att med goda forskare nå befruktande forskningsresultat måste penningmedel ställas till förfogande.

Varför behövs forskningen?

Varför behövs brandförsvaret forskning? Det är icke lätt att i kort form ge ett slutgiltigt svar, här kan endast givas några antydningar.

Den tekniska utvecklingen har de senaste 50 åren varit så våldsam och så omfattande, att den ställt brandmannen inför helt nya problem. Låt mig nämna några exempel. På kraft- och värmeförsörjningens område undantränger oljan kolet. Allt större trafikvolym överförs från järnväg till landsväg. Vi ha kläder av konstull, och plastmaterielen söker sig allt flera användningar. Vi hänger "krut" — i form av cellulosaafärg — på väggarna. Dessa antydningar må räcka.

Inom byggnadstekniken har man inför de stiggande byggnadskostnaderna med därav följande sociala vådor funnit nödvändigt att i hög grad omvärdera gammal praxis. Mycket av vad som på så sätt kommer fram betyder sänkt brandteknisk standard. Andra byggnadsdetaljer — t. ex. ventilationskraven i modern tid — medföra uppenbara spridningsrisker för en utbruten brand.

Modern teknisk utveckling med nya brandrisker både i produktions- och konsumtionsstadiet, nya principer inom byggnadsvärlden ställa brandförsvaret inför en rad nya problem både av förebyggande och avvärjande natur. I fortsättningen skall jag emellertid endast beröra de avvärjande faktorerna, d. v. s. eldsläckningsfaktorerna.

När en brand inträffar inom ett byggnadsverk, i en tillverkningsprocess eller i konsumtionsledet av samhällslivet, och där ovan nämnda nyheter inverka på brandskyddet, ställs brandkåren inför uppgifter, där erfarenheter ofta saknas. Nya släckningsmetoder kunna be-

höva tillgripas, vedertagen praxis eller normalt tillämpliga taktiska regler ha icke alls — eller endast delvis — giltighet. Släckningsledaren kan alltså stå inför en mycket svåröslig uppgift. Eldsvådan är den dyrbaraste forskningsmetod, som finns. Erfarenheterna verka endast mycket långsamt, och när de med tillbörlig säkerhet vunnits, så kunna de vara föråldrade, enär den tekniska utvecklingen allttjämt jagar vidare.

Forskningens omfattning.

Forskning måste alltså kompensera denna brandförsvarets underlägsenhet. Hur brandteknisk forskning skall se ut — tekniskt och organisatoriskt — kan icke här anges med något anspråk på slutgiltighet. Här kan endast ges några antydningar, summerade i korta punkter.

1. Vetenskapliga studier av nya släckningsmedels styrka och begränsning.
2. Det sannolikt allttjämt bästa släckningsmedlets — vattnets — mest rationella utnyttjande, t. ex. i form av högttrycks- eller lågttrycksdimma, ånga etc.
3. Vilka taktiska omvärderingar i släckningsmetoderna medför nya byggnadskonstruktioner, ny materiel, nya värmekällor, nya drivmedel? (Hur länge dröjer det innan atomkraften kommer in i kraftförsörjningen och vilka brandskyddsproblem följer därav?)
4. Vad är värdefullt, och vad är av obetydligt värde av de material-nyheter, som produktionen ställer till brandmannens förfogande?
5. Vad ställa nya taktiska-tekniska värderingar för krav på brandmaterielens utveckling?

Vi ha i Sverige lanserat ordet brandförsvaret. Ordet är bra och täcker i stort sett allt vad som innefattas både i begreppen förebyggande brandskydd och eldsläckning; två begrepp sam-

tidigt skilda åt och i intimt beroende av varandra. Den allmänna regeln, att ett försvar ständigt måste vara berett att möta mycket skiftande former av anfall, gäller icke minst brandförsvaret. För att brandförsvaret vid varje tidpunkt skall vara i paritet med samma tillfälles brandrisker, krävs obetingat forskning.

Det har redan sagts, att forskning kostar pengar och kräver sträng systematik. De riksvårdande myndigheternas allmänna uppgift torde väl bl. a. vara, att med uppmärksamhet följa utvecklingen och i tid rätta samhällets struktur och funktioner efter denna utveckling. Överblick och systematik kräva också stora enheter. I vårt land synes det mig uppenbart, att denna forskning i första hand är en statens angelägenhet.

Kostnaderna behöva icke bli avskräckande. I många fall kan, i varje fall inom eldsläckningstekniken, en central statlig forskningsledning uppdraga åt olika brandkårer och Arbetskommissionen, att med försök klarlägga vissa problem. Vilja, kunskap och resurser att på så sätt medverka finnes både hos vårt brandbefäl och hos våra brandmän. En icke oväsentlig del — och därtill en billig del — är litteraturforskning, varigenom resultat, vunna var som helst i världen, med ringa kostnader kunna erås. Nationella undersökningar äro nämligen i många fall, speciellt kring principiella problem, icke nödvändiga.

Brandteknisk forskning — god ekonomi.

Till sist: brandteknisk forskning kommer att på lång sikt visa sig vara god ekonomi. Med bättre släckningsmedel och -metoder följa mindre brandskadeförluster, men också rationellt utnyttjande av den levande faktorn i brandbekämpningen — brandmannen. En rationellt utnyttjad och väl skolad brandman är bättre än två mindre väl kunniga. På så sätt kan också den enskilda kommunens kostnader för brandförsvaret nedbringas.

Nils Grönvall.

BRANDKÄRSTIDSKRIFT

— kontaktorgan med brandkårerna —

Då Riksförbundet bildades fanns det i vårt land egentligen endast en tidskrift, som innehöll brandförsvarsärenden, och det var Svenska brandchefsöreningens *Tidskrift för brandväsendet*, redigerad under många år av brandchefen i Sundsvall, major G. Hellgren. De grundläggande föreskrifterna för eldsläckningsväsendets ordnande i riket återfunnos i brandstadgan av år 1874. Några av våra större städer hade fått yrkesbrandkärer, där uttryckning kunde ske omedelbart efter mottagen kallelse. I övrigt fick rätt svaga organisationsformer svara för, att bestämmelserna om erforderligt skydd mot eldfara uppfylldes. Rena landsbygden var så gott som i avsaknad av ordnat eldsläckningsväsen. Förebyggande brandskyddsåtgärder voro sällsynta utanför de större städerna. Skånska Brandkärsförbundet — av 1908 — sammanförde det fåtal kårer, som bildats i den södra delen av landet och arbetade för nybildning av kårer därstädes. I samma anda verkade brandkärsförbund i Östergötlands län för därvarande kårer och likaså i Kopparbergs, Älvsborgs och Jönköpings län.

En mycket stor betydelse för eldsläckningsväsendets utveckling utgjorde brandförsäkringsbolagens strävan att såväl praktiskt som ekonomiskt understödja arbetet. Försäkringsbolagen samlade sina ombud samt brandchefer till möten, varvid eldsläckningsförhållanden diskuterades. Särskilt är härvid att minnas bolagens sammankomster i Gävle i seklets början, varunder vår nu så kände brandskyddsmän, överstelöjtnant Rudolf Stridbeck, kraftigt arbetade bl. a. för ekonomiskt stöd åt brandkåerna av brandförsäkringsinrättningarna.

Sveriges Riksförbund av frivilliga brandkärer hade 1917 sitt årsmöte i Ystad, var-

vid bl. a. en regimförändring inom Riksförbundet skedde. Stadens brandkår förevisades, och frivilliga brandkåren — den äldsta i landet — gjorde de samlade förbundsmedlemmarna sin uppvaktning vid Ystads Saltsjöbad. Härunder kom undertecknad i förbindelse med de styrande inom riksorganisationen. Vid tillfället i fråga blev jag tillfrågad om mitt intresse för arbete som brandkonsulent i Riksförbundets tjänst. Oaktat mitt vid Ystad bundna arbete som aktiv officer, som vice brandchef m. m., lovade jag dock att, då tid därtill gavs, ägna mig åt det frivilliga brandväsendet i landet. — Det blev ett arbete, som tog all s. k. fritid, sön- och helgdagar och semstertid, i anspråk. Visst resultat nåddes, särskilt i Skåne, trots att Riksförbundet icke ägde någon tidskrift, som kunde utgöra föreningsband mellan kårerna och med förbundet. Med förutnämnda *Tidskrift för brandväsendet* fanns avtal, enligt vilket meddelanden från Riksförbundet fingo införas i tidskriften. Men då de små frivilliga kårerna icke prenumererade på detta organ, blev meddelandena ändå olästa. Nödvändigt var då att söka få fram en förbundets egen publikation.

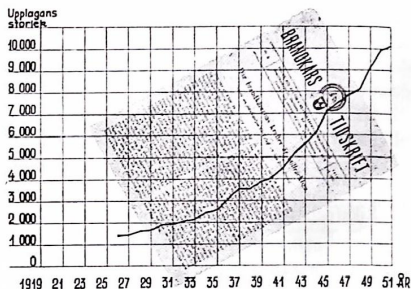
En i detta syfte energisk man var agronom Gustaf Eliasson, Svalöv, som var varmt intresserad av brandförsvarets utveckling särskilt på landsbygden. Denne man, som från första stund varit den drivande inom Riksförbundet, utövade både i tal och skrift en kraftig propaganda för ett förbättrat brandväsen på landsbygden. Riksförbundets ordförande, landshövdingen i Malmöhus län, greve Robert De la Gardie, och Eliasson påverkade mig för utgivande av ett enkelt medlemsblad, benämnt *Tidskrift för landsbygdens brandväsen*, vilket till en början skulle utkomma med fyra num-

mer per år. Som förebild fick en av Eliasson utgiven skrift rörande lantbruket tjäna.

Många voro svårigheterna, som skulle lösas, och däribland ej minst den ekonomiska detaljen. Riksförbundet hade nästan uteslutande existerat på medlemsavgifterna och på något stöd från statsmakten. Som sekreterare och kassör tjänstgjorde majoren, greve Henning Hamilton, då bosatt i Örebro. Man kunde icke säga, att Riksförbundet hade någon ekonomi, då inkomsterna voro rätt växlande, beroende på antalet anslutna kårer och enskilda samt anslagsgivande försäkringsbolag. Den ende, som hade ett arvode, var sekreteraren, och nu skulle pengarna även räcka till tryckning av en tidskrift och något till redaktören, till vilken skulle utgå 150:— kr. per nummer jämte viss provision på annonsavgifterna.

Ja, det var inte lätt i början att ensam utforma detta projekt. Annonsörer och prenumeranter skulle skaffas. Innehållet skulle göras lämpligt för det frivilliga brandbefälet, och nyheter om brandredskap skulle införas. Tur var att motorsprutan vid denna tidpunkt gjorde sitt intåg i landet, först från utländska fabriker och så småningom även från inhemska. Det blev ett uppsving för brandkårerna även på landsbygden. De tidigare använda handkraftsprutorna avlöstes av motordrivna sprutor, och bilar anskaffades för framforsling av redskapen. Tidpunkten att starta ett kontaktorgan var lämplig just då, men svårigheten att anskaffa medarbetare var stor. På den tiden fanns ej så många, som intresserade sig för eldsläckningsväsendet, och som mot ingen eller kanske någon blygsam ersättning ville lämna bidrag till innehållet. En medarbetare är särskilt värd att nämnas, och det är överstelöjtnant R. Stridbeck, som genom sina goda "anvisningar" gav innehållet stort värde.

Tryckningen skedde de första åren på Ystads Allehandas tryckeri och överflyttades sedan till Centraltryckeriet i Ystad, vilket än i dag står

Brandkärstidskrift har allt sedan utgivnings början kraftigt ökat sin upplaga, vilket framgår av ovanstående kurva. Tidskriften når bl. a. alla anslutna brandkårer och utkommer med 12 nummer årligen.

för tryckningen och numera även för distributionen, som tidigare ombesörjdes av brandmästaren vid Ystads stads brandkår.

Bland besluten vid årsmötet i Halmstad 1927, då landshövding De la Gardie avgick som ordförande och landshövding Nils Edén utsågs som efterträdare, återfinns även beslutet att i Stockholm uppsätta Centralstyrelsens sekretariat med avlönad expeditionsföreståndare. Denna expedition uppsattes 1928, och till huvudstaden förflyttades också redaktionen.

Sedan stadsbrandkårernas befäl börjat användas som konsulenter och föredragshållare, samt en del kårer av icke frivillig natur anmält sitt inträde i Svenska Brandkårernas Riksförbund, ansåg centralstyrelsen tiden mogen för en ändring av tidskriftens namn till *Brandkärstidskrift*. Beslut härom fattades år 1928.

Detta är några glimtar från tidskriftens start och första år samt förhållandena däromkring, och jag måste i tacksamhet till alla, som arbetat under åren 1919—våren 1929, erinra om, att vårt arbete icke varit förgäves. Det är med största tillfredsställelse, man år 1952 på tidskriften läser: 34. årg.; Upppl. 10.000.

Arvid Hægström.

Civiltjänsten och brandväsendet

Brandtjänstens centrala betydelse inom civilförsvaret framstod med skärpa under det senaste världskriget. De förödande eldsvådar, som uppkommo vid luftanfallen mot de krigförande ländernas storstäder, klarlade till fullo de svårigheter, med vilka brandförsvarsorganisationen i krig har att kämpa. Det är obestriddt, att den materiella skadegörelse, som uppkom vid luftanfallen mot tätorterna, väsentligen försakades av brand. Risken för skadegörelse genom brand kan förväntas bli ännu större, i den mån atombomber komma till användning i ett eventuellt framtida krig. Enär en stor del av bebyggelsen i de svenska städerna och andra tätorterna många gånger utgöres av icke brandsäkra hus, är i vårt land faran för katastrofartade bränder tämligen stor. Våra omfattande skogsområden, som täcka drygt hälften av rikets areal, ställer även speciella fordringar på brandförsvaret.

Brandväsendet under fred står i princip självständigt i förhållande till civilförsvaret och regleras av särskilda författningsbestämmelser. Av civilförsvarskungörelsen framgår emellertid, att det under krig är civilförsvaret, som skall svara även för bekämpande av sådan brand, som ej är orsakad av krigshandling. I konsekvens härmed uppgår under krig brandväsendet i vad avser eldsläckningsuppgifterna helt i civilförsvarsorganisationen och bildar kärnan i civilförsvarets brandtjänst.

De förändrade förutsättningarna och utökade arbetsuppgifterna under krig nödvändiggöra, att brandväsendet måste undergå en betydande utbyggnad i såväl personellt som materiellt hänseende. Omfattningen av denna utbyggnad är självfallet varierande och beror på de lokala förhållandena. Utbyggnaden av personalorganisationen sker genom uttagning av civilförsvarspåbjudna och i vissa fall tilldel-

ning av vapenfria värnpliktiga. Utbildningen av dessa styrkor ankommer på civilförsvaret, som dock vid lösandet av denna uppgift i högsta grad är beroende av fredsbrandkårernas och det ordinarie brandbefällets medverkan. I samma mån som personalorganisationen utvidgas med tanke på krigsförhållanden måste brandmateriel anskaffas såsom komplettering till det för fredsförhållanden avpassade materielbeståndet. Härvid är en långt gående standardisering av materielen av den största betydelse. En sådan standardisering är nämligen, icke minst ur utbildningssynpunkt, en förutsättning för att brandmaterielen skall kunna under krig i full utsträckning utnyttjas på andra platser än den ort, för vilken den i första hand är avsedd. Ledningen av brandbekämpningen måste helt samordnas med ledningen av civilförsvarets övriga uppgifter. Inom verksskydd och hemskydd måste särskilda eldsläckningsenheter organiseras.

För att skapa ett under krig effektivt brandförsvar är det nödvändigt, att företrädarna för fredsbrandväsendet ägna uppmärksamhet åt civilförsvarets uppgifter och problem, så att brandkåren smidigt och med kort varsel kan inlemmas i krigsorganisationen. Lika viktigt är det, att civilförsvarets målsmän ha en god kännedom om fredsbrandkårens organisation och resurser för att planläggning och organisation av brandtjänsten skall kunna uppbyggas och förberedas på det rätta sättet. Det är med andra ord nödvändigt, att redan vid uppbyggandet av det fredsmässiga brandförsvaret taga hänsyn till de förhållanden, som komma att råda under krigstid, och att vid planläggningen av civilförsvaret på bästa sätt såväl materiellt som personellt utnyttja de ovärderliga tillgångar, som fredsbrandväsendet utgör.

Ake Sundelin.

Reflexioner kring den nya brandlagstiftningen

Genomförandet av 1944 års brandlagstiftning innebar, att ett länge eftersträvat mål uppnåddes, nämligen det att även landskommunerna blevo skyldiga att hålla ett funktionsdugligt brandförsvaret. Därigenom undanröjdes en mycket väsentlig brist i vårt lands brandförsvaret. I städer och därmed jämförbara samhällen hade brandförsvaret erhållit en i stort sett tillfredsställande utformning redan i 1923 års brandstadga.

Som ett allmänt omdöme om den nya lagstiftningen kan sägas, att resultatet genomgående varit synnerligen gynnsamt. Den har sålunda både i stad och på land mötts med stor förståelse, och såväl kommuner som enskilda ha allvarligt strävat efter att följa lagstiftningens syften. De uppkomna tvistigheterna ha varit förvånansvärt fåtaliga, vilket är så mycket mer märkligt, som lagstiftningen innefattar åtskilliga åligganden av ingripande natur för både kommuner och enskilda. — För kommunerna gäller det därvid framför allt att upprätthålla en tillfredsställande släckningsorganisation. De enskilda åter beröras i övervägande grad av föreskrifter, som ha avseende på det förebyggande brandförsvaret. I synnerhet har utvecklingen på det sistnämnda området gått snabbt i riktning mot allt bättre åtgärder till förhindrande av brands uppkomst. Ett mycket värdefullt stöd har brandlagstiftningen därvid haft i 1947 års byggnadslagstiftning.

Om man vill finna de påtagligaste resultaten av den nya lagstiftningen, får man söka sig till de brandordningar, som numera upprättats inom praktiskt taget samtliga landskommuner. Brandordningarna utvisa nämligen, hur långt kommunerna — inom ramen för brandlagens och brandstadgans krav — ansett sig kunna gå, då det gällt upprättandet av den lokala brandförsvarsorganisationen. I de få fall

sådana brandordningar ännu icke fastställts, har detta regelmässigt berott därpå, att man velat avvakta den nyligen genomförda kommunindelningens ikraftträdande. I avbidan därpå ha kommunerna i åtskilliga fall medgivits anstånd med upprättandet av brandordningar. Under tiden ha de genom ingångna släckningsavtal med närliggande kommuner mottagit garantier för erhållande av släckningshjälp. Sedan kommunindelningen emellertid numera genomförts, torde det blott vara en tidsfråga, innan brandordningar för landets samtliga landskommuner fastställas.

För att öka i första hand landskommunernas beredvillighet att godtaga den nya lagstiftningen förutsattes, att staten på skilda sätt skulle lämna sin medverkan. Denna medverkan har framför allt varit av ekonomisk art och syftat till att med statsbidrag stödja brandförsvarets materiella upprustning. I sådant hänseende ha stora belopp ställts till förfogande för uppförande av brandstationer och anläggande av branddammar samt för inköp av motorbrandsprutor och brandslang. Efter brandlagstiftningens tillkomst ha för de angivna ändamålen anvisats respektive 1.160.200, 2.600.100, 1.720.100 samt 3.240.100 kronor. Behovet av motorbrandsprutor och brandslang synes numera vara i huvudsak tillgodosett, i följd varav anslagen avförts från riksstaten. I dagens läge återstår i huvudsak avslutandet av denna del av statsbidragsverksamheten. Vad däremot angår uppförandet av brandstationer och anläggandet av branddammar är behovet alltså mycket stort. För sådana anläggningar anvisas årligen jämförelsevis betydande belopp.

Staten har även lämnat ekonomisk medverkan till skogsbrandförsvaret. Sålunda bekostas såväl skogsbrandbevakningen som uppförandet och underhållet av brandtorn av statsmedel,

Brandchefer

Har Ni tänkt på att skydda Edra egna anläggningar mot eldsvåda?

Senast i december 1950 drabbades en brandstation av eld.

Låt därför installera AUTOMATISKT BRANDALARM SYSTEM TJEDER.

Vi utarbeta utan kostnad eller förbindelse för Er en offert, om vi erhålla ritningar över de byggnader, som Ni önskar skyddade.

AUTOMATISKT BRANDALARM AB

Stockholm

MALMKÖPING

Göteborg

tel 338 växel

Av försäkringsbolagen godkänd anläggningsfirma

BRANDBILAR — AMBULANSER

och SPECIALFORDON för BRANDKÄRER byggas vid vår karosseriverkstad i önskat utförande.

Försäljning av alla slags förekommande brandredskap.

Tillverkning av: *Slangväskor, slanglådor och vattentankar* m. m.

(Begär offert!)

BRANDSKYDDSTEKNISKA BYRÅN, KALMAR

Ulfeldsgatan 16

Tel. 129 76 - verkst. 161 76

NYTT HJÄLMAR NYTT MED STÄLLBAR INREDNING

Hjälmen kan installeras för 4 storlekar samt delar därav. Mjuk anliggningsrem som passar alla huvudformer och håller hjälmen stadigt på huvudet utan att trycka. Hjälmen är krymp- och rostfri. *Patentsökt.* Våra lättmetallshjälmar har 3 gånger bättre värmeskydd än lackerade

stålhelmar. C:a 33.000 hjälmar sålda de senaste 12 åren. Finns för omgående leverans.

Gamla hjälmar, även av andra fabrikat, kunna förses med vår nya inredning.

Jonserefs linneslang samt all övrig brandmateriel till lägsta priser

BRISSMANS BRANDREDSKAP, Halmstad — Tel. 3333

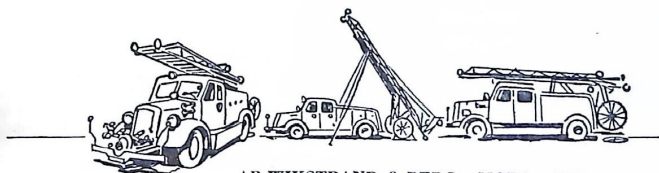

FALUNS BRANDKÅR

använder **WI-BE** stegen

Faluns Brandkår har monterat en WI-BE-stege typ GGF-22 på en av sina senaste brandbilar. Stegen är en helsvetsad stålårsstege med en max. höjd av 22 m. Godkänd av Kungl. Arbetarskyddsstyrelsen.

För brandkårsbruk ha vi även ett flertal andra stegtyper, av vilka vi speciellt vilja framhålla våra skarvstegar av lättmetall. — Begär offert.

AB WIKSTRAND & BERG · MORA · TEL 480

varjämte staten svarar för huvuddelen av kostnaderna för skogsbrandsläckningen. De årliga anslagen till de nu nämnda tre posterna uppgå till omkring 250.000, 60.000 respektive 390.000 kronor. Den sistnämnda anslagsposten brukar emellertid i själva verket regelmässigt uppgå till omkring 1.000.000 kronor, vilket sålunda motsvarar statens verkliga utgifter för detta ändamål. Såsom ett komplement härtill får man se försäkringsbolagens ersättande av en betydande del av kostnaderna för släckning av bygdebrand. Det torde här röra sig om en utgift på i runt tal 1.000.000 kronor årligen, varav 10 procent lämnas till brandkårsförbunden såsom stöd åt den av dem bedrivna verksamheten. Nu nämnda kraftiga handtag har inneburit en mycket värdefull hjälp för kommunerna och verksamt bidragit till att skapa och vidmakthålla intresset för ett gott brandförsvar bland dem.

I några viktiga hänseenden har den senare utvecklingen på brandförsvarets område redan gått utöver vad som troddes vara möjligt för mindre än tio år sedan. Sålunda har det blivit allt vanligare att utbildade skorstensfejare anställas även på rena landsbygden. En eller flera kommuner bilda ofta ett sotningsdistrikt, som därigenom får möjlighet att hålla en skorstensfejare. Vidare har brandbefällets ställning i olika hänseenden förbättrats. Sålunda är det numera icke ovanligt, att en heltidsanställd befattningshavare, t. ex. en brandmästare, anställs t. o. m. av medelstora kommuner (5.000 invånare och däröver), att brandbefälet å landsbygden ofta underkastar sig en högre utbildning än den, som brandstadgan föreskriver som minimum, samt att brandchefen anställs med viss uppsägningstid i stället för att väljas för viss tid med därav följande känsla av osäkerhet, som kan inverka hämmande på ledningen av brandförsvaret inom en kommun.

Under senare år har, särskilt i vissa delar av landet, förmärkts en påtaglig tendens bland municipalsamhällena att i bl. a. brandförsvarshänseende återgå till moderkommunen för att därigenom undslippa den dubbla skatt, som föranletts av deltagandet i, förutom samhällets,

även moderkommunens brandförsvarsorganisation. Denna tendens har i samband med kommunindelningens genomförande skärpts. För att en dylik återgång skall kunna godkännas är det nödvändigt, att den organisation, som tidigare funnits i samhället, icke försämras.

I det föregående har sagts, att den kanske största förtjänsten hos den nya brandlagstiftningen var den, att även landskommunerna blevo skyldiga att hålla ett funktionsdueligt brandförsvar. Men även i ett annat hänseende innebar lagstiftningen en betydelsefull förändring, nämligen genom beslutet att inrätta befattningar som riksbrandinspektör, länsbrandinspektör och länskogsbrandinspektör. Därigenom erhöles både staten, kommunerna och de enskilda vidgade möjligheter att erhålla anvisningar och råd i olika brandförsvarsproblem. Denna möjlighet har kommit till mycket stor användning, vilket resulterat i — detta gäller framför allt länsbrandinspektörerna — att dessa länsbrandinspektörer, vilka i regel äro brandchefer i olika residensstäder, endast med svårighet hinna med sitt "extraarbete". Detta förhållande har föranlett att fråga uppkommit, huruvida länsbrandinspektörerna icke — åtminstone i viss omfattning — borde heltidsanställas. I rådande ekonomiska läge synes emellertid ett förslag av denna innebörd svårt att genomföra.

I detta sammanhang kan det vara lämpligt att tala något om den av riksbrandinspektören bedrivna verksamheten. Enligt sin instruktion har riksbrandinspektören att fullgöra en mångfald arbetsuppgifter, som alla beröra centrala frågor inom brandförsvaret. Allmänt torde kunna sägas, att värdet av detta arbete varit stort, men då arbetsuppgifterna varit många och delvis betungande, har det varit förenat med stora svårigheter att tillgodose alla önskemål, som från skilda håll framförts, syftande till förbättringar i det ena eller andra avseendet. Det arbete, som hittills varit mest tyngande, har givetvis varit granskningen av förslagen till brandordningar. Sålunda har hittills granskats icke mindre än i runt tal 700 sådana förslag icke blott för städer, köpingar och mu-

nicipalsamhällen utan även för landskommuner, vilken granskning stundom upprepats både en och två gånger i fråga om samma brandordningsförslag. Jämsides härmed har en omfattande reseverksamhet bedrivits med syfte att följa och tillgodogöra erfarenheterna och resultaten av den nya lagstiftningen ute i landet. Bland andra betydelsefulla arbetsuppgifter kan nämnas utfärdande av olika slag av anvisningar på brandförsvarets område till kommunernas ledning, standardiseringsärenden, byggnadstekniska frågor av skiftande slag o. s. v. Därför har det förekommit en mångfald andra problem, som klarlagts i yttranden till statliga och kommunala myndigheter ävensom till enskilda.

Av största värde har det nära samarbetet med de frivilliga organisationerna på brandförsva-

rets område varit. De organisationer som därvid i första hand avses äro Svenska Brandkärernas Riksförbund, Svenska Brandskyddsförbundet, Svenska Brandbefälsförbundet samt Brandförsvarkommittén. Det är vid detta tillfälle på sin plats att särskilt understryka den mycket stora betydelse, som Svenska Brandkärernas Riksförbund haft på utvecklingen av brandförsvaret inom vårt land under de senaste 40 åren. I första hand har förbundets verksamhet tagit sikte på brandförsvaret inom landskommunerna. Det är obestridligt, att detta brandförsvaret utan förbundets oförtrutna arbete under de gångna åren med utbildningsproblemen, materiel- och utrustningsfrågorna o. s. v. icke tillnärmelsevis skulle ha uppnått den slagkraft, som det numera har.

A. Axelsson.

Instruktörerna — rådgivarna på fältet.

Till brandkärernas hjälp arbeta nu mer än 30 yrkesutbildade brandkonsulenter och ett flertal konsulentbiträden inom Riksförbundet. De samlas årligen till ett 2-dagars konsulentmöte för diskussion kring arbetets problem. Bilden visar de brandkonsulenter, som deltog i 1951 års konsulentmöte i Uppsala.

Som brandkonsulent bland ...

... Bönder

Tillåt en konsulent i en provins, som ibland benämnes Sveriges kornbod, att rätta till en ännu rådande uppsvensk vanföreställning, nämligen att Skåne i sin helhet är ett bördigt slättland, där jorden ger rika skördar och en bekväm sysselsättning åt provinsens innebyggare. Det riktiga förhållandet är, att landskapet ingalunda — topografiskt sett — utgör en enhet. Det bjuder på naturer av skilda slag — skogsbygd, hedmarker, bergsterräng, bördiga åkerbruksområden, havsängar m. m. Någon har sagt, att Skåne är en kust. Andra påstå, att skogsområdena äro mest framträdande, eftersom största delen av landskapet är skogbevuxet. Därom må de lärde tvista. Det kvarstår som ett faktum, att ingen av provinsens innebyggare bor längre bort från havet än att han efter en timmas biltur kan njuta av dess svalka.

Naturen präglar människan. I detta till yt-innehållet lilla landskap märker man snart riktigheten i detta påstående. Jämför slättbon, skogsbygdens folk, fiskarebefolkningen och sjöfolket — de äro sannerligen icke stöpta i samma form, även om de ha något gemensamt, som kanske norröver ibland framkallar ett överseende småleende, nämligen ett rikligt mått av provinspatriotism.

Det säges att vi skåningar äro något sävliga, vi tar oss en funderare — ofta i förening med en enkel måltid — innan beslut fattas. Jag vill icke bestrida att så kan vara fallet. Huvudsaken är, att resultatet blir bra. För 40 år sedan utto några skånska mannar på en stockholmsrestaurang och bildade den organisation, som idag benämnes Svenska Brandkärernas Riksförbund!

Men det var icke redaktörens mening, att denna artikel enbart skulle handla om Skåne och dess befolkning. Ämnet skulle avse något

om konsulentens arbete här nere, och hur han ser på sitt verksamhetsområde. Kan det skilja sig märkbart från arbetet i andra länsförbund? Jag tror det icke numera. En likriktning på både gott och mindre gott har av kända skäl skett under de senare åren. Nej. Vi ha fastmer det mesta gemensamt med andra länsförbund, bland annat ett stort problem, som alltid gör sig påmint vid konsulentmötena. Tiden räcker icke till — mycket mer skulle kunna göras, men möjligheterna äro begränsade. Det är mänskligt att känna bitterhet, när resurserna icke räcka till för att nå ett mål, som man tror sig skymta. Det är, som jag ser det, den dystra sidan i konsulentverksamheten. Men inget molntäcke är så tjockt, att icke ljuset tränger igenom.

Kanske man kan påstå, att det finns egenarter i detta landskap, som inverka på konsulentarbetet. Tidigare har inledningsvis nämnts varianterna i landskapets natur samt de korta avstånden. Bilresorna bli sällan tröttande. De medföra i regel en välgörande avkoppling. I det avseendet har man det troligen bekvämare än kollegerna. Det kan dock hända små äventyr, som närmast ha kuriositetsintresse. Snöstorm över slätten har respekt med sig. Det har man sannerligen fått erfara. Inte så få gånger har bilen lämnats åt sitt öde i snömassorna t. o. m. på vägen Malmö—Ystad, den välkända landsvägen, som enligt gängse sydskånska uppfattning delar Sverige i två ungefär lika goda hälfter. Har man tur kan man hitta sin bil redan efter någon dag. Det betyder mindre. Värre är det för brandkärerna. Oro ligger i dubbel bemärkelse i luften. Om det blir alarm! Nödläge är ett för brandmän icke helt okänt begrepp. Plötsligt finner man en välkänd brandkår på Österlen hästanspänd och slädutrustad.

När landskapets egenarter här berörts kan man icke bortse från, att bebyggelsen på sina håll medför ett betydande faromoment. De gamla halmtäckta och kringbyggda gårdarna, som sätta sin prägel på slätbygden, finnas fortfarande i stort antal, fastän eld och modern jordbruksdrift årligen kräver sin tribut av dem. Alla försök att rädda dessa skönhetsvärden åt framtiden synas fruktlösa. Jordbrukets mekanisering ökar än ytterligare brandriskerna. För några dagar sedan antände gnistor från en traktor halmtaket på en sådan gård. I den rådande blåsten voro husen övertända på några minuter. Två välutrustade brandkärer voro snabbt på platsen. Men elden var starkast, och det stod icke i mänsklig makt att hindra en totalskada. Det gällde här, som i många andra fall, att hindra eldens spridning till grannfastigheterna. Man förstår de svåra situationer släckningsledningarna ställas inför vid bedömandet — försvar, angrepp eller en kombination av metoderna.

Man får hålla i minnet den oerhörda anhopning av värden, som numera finnas inom vår lantbruksbygd. Det rör sig icke enbart om pengar utan även om oersättliga produkter. Det kan vara fråga om utsäde, som det tagit många år att förädla. Tanken går osökt till den våldsamma lagerhusbranden i landets sydligaste kommun, där ineliggande förråd av rapsfrö och vete förstördes. Självantändning i rapsfrö var eldsorsaken. Det fordras i nuvarande tid skärpt vaksamhet på alla områden. Det gäller icke minst inom brandförsvarets olika grenar. Det allmänna ställer större krav på oss än tidigare och det med all rätt.

Säkerligen kan det göras en hel del för att ytterligare stärka brandkärernas effektivitet. Enligt min mening är ökad utbildning det bästa hjälpmedlet.

Vi ha i landskapet ett förhållandevis stort antal yrkesbrandkärer. Jag vill gärna understryka, att det är just tack vare dessas välvilja och förståelse för brandkårsförbundets verksamhet, som utbildningen av landsbygdsbrandkärerna kunnat intensifieras. Vi äro våra yrkeskolleger stor tack skyldiga.

Det ligger i sakens natur, att vi i vår verk-

samhet gärna söka förbindelse och samarbete med andra institutioner med samma målsättning. Utrymmet medger icke närmare redogörelse härför. Jag får inskränka mig till att omnämna våra lokala brandstodsbolag, som alls sedan förbundets tillkomst varit våra goda vänner och välgörare.

Vi äro på ett område särskilt lyckligt lottade — grannskapet till broderlandet Danmark. Det utbyte, vi ha med kollegerna på andra sidan sundet, är både till nytta och nöje. Kontakten med Danmark har visat, att även oss brandmän emellan, det icke saknas starka vänskapsband.

Visst kan det inträffa felbedömanden vid brandsläckning, som försämrat resultatet av insatsen. Men viljan och framåtandan är stark och kommer att det förbli, så länge vi bygga vidare på den grund, som för snart fem decennier sedan lades av brandskyddets pionärer. En av dessa har efterlämnat några blyertsanteckningar i en bok om Skåne, och jag kan icke underlåta att citera några få ord, som i sig rymma oändligt mycket: "Boken vill, med all den skönhet och alla de omistliga värden den visar på, för kommande släkten erinra om vad Skånska Brandkårsförbundets — den frivilliga brandkårsrörelsens — pionärer velat värna om, vad de velat rädda åt sina efterlevande, för vilkas syften de arbetat och offrat". Frivilligtanken lever ännu, fastän de yttre formerna växlat under tidernas lopp!

Folke Rosenberg.

... Fiskare

Att på redaktörens "order" "ge några glimtar från konsulentarbetet bland fiskare" är naturligtvis ej mindre smickrande än även roande. Men varför bara bland fiskare? Efter 19 år i Bohuslän kan jag visserligen säga, som det står i visan: "Jag är en gammal fiskargubbe", men jag började faktiskt 1927 som brandkonsulent bland "bönder" i Älvsborgs län som mycket oerfaret brandbefäl. Under utbildningen vid någon yrkesbrandkår fick man på den

tiden grundligt lära sig exercera med redskapen, men någon teori var det aldrig tal om. När därför min dåvarande chef Rudolf Stridbeck en dag barskt sade till mig: "Du skall bli brandkonsulent", blev jag både rädd och glad och småningom också tacksam, för att den hedersmannen valde just mig och litade på mig. Vad jag sedan till äventyrs lärt i det här yrket, det har jag honom och brandkårerna att tacka för. Mina första fusklappar från övningar i Kinna (utrustning: en trasig handkraftspruta med 8 m. slang och en dragkärra med ett hjul) och i Fritsla har jag fortfarande i behåll. De voro inte besvärande teoretiska, de övningarna! Men när frågorna började hagla om bl. a. tryck och vattenmängder, som någon påstod vara omvänt proportionella mot varandra, fick man börja fundera på livets viktiga frågor. Jag frågade min gamle verkmästare om hans åsikt. "Det är en rykande lögn, begriper du väl", var hans osminkade omdöme. Så blev det att undvika, forska och så småningom söka lysa med nyvunna lärdomar. Att man skall stänga en strålrörskran långsamt, kom jag underfund med, när en strålförare höll på att trilla ut för ett bergstup vid en ovarsam manöver.

Men vi trivdes tillsammans, brandkårerna och jag, och voro lika intresserade och vetgiriga, och resultatet blev skapligt, för kärerna, tror jag, och klangfullt för mig. Jag fick nämligen en luta i present av älvsborgskårerna, när — de blevo av med mig! De sluppo dessutom lära känna mig som falskspelare, vilket är mer än fiskarena i Bohuslän kan trösta sig med.

När vi bildade förbundet i Bohuslän 1934, hade vi ca 40-talet municipalsamhällen, många med endast något hundratal innevånare. Man var rätt begripligt inte så pigg på en utgift på några tusenlappar (mycket pengar på den tiden) för en motorspruta med tillbehör, och dessutom var trovissheten beträffande dess värde åtminstone inte genomskinlig. Man ansåg sig lurad att bilda municipalsamhälle, när lagens krav på ett sådant blevo bekanta. I ett fall hade länsstyrelsen ålagt ett samhälle att besluta om brandkårs uppsättande, men "gubbarna" voro lika illmariga som smålänningar.

De hade visserligen sammanträden enligt order, men voro aldrig beslutsmässiga, när denna fråga behandlades. Fiskare sliter inte vägar i onödan. Då kom åläggande från landshövdingen om sammanträde julafton! Protokollet, som är mycket långt och utförligt, upplyser välталigt om, hur intresserat frågan behandlades. Slutligen föreslog någon bordläggning, vilket förslag med acklamation antogs! Och så fick man ro (i dubbel bemärkelse) att fiska ytterligare ett år.

Det skall villigt erkännas, att föret i Bohuslän varit rätt dåligt och det av flera skäl. Förutom de tidvis mycket svåra arbetsförhållandena för huvudyrykena i våra tätorter, fisket och stenhuggeriet, med nästan nöd som följd, kunde fiskarsamhällena ofta ej påräkna ett enda mankon mellan pojk- och gubbåldrarna under stora delar av året. Gällde det en rånlojmotor, kunde varenda grabb få den att dunka både natt och dag, medan en bensinmotor aldrig skådats bland makrillen. Efter Fjällbackabranden 1927, och lättvikarnas musikaliska segeråg har förhållandet ändrats.

Det var inte lätt att få till stånd samling vid konsulentbesöken de första åren. En gång blevo landsfiskalen, som tjänstgjorde som "introduktör för främmande sändebud", och jag regelrätt utkörda av fullmäktiges ordförande, när vi ville ha den redan befintliga kåren ansluten till förbundet och "ställa till" med övning. Det behövdes ej, ansåg han. Släcka eld kunde väl alla, bara det brann. På en annan plats förbjöd brandstyrelsens ordförande övning med den dyrbara och skröpliga materielen. Nästa år togo därför konsulenterna — den evigt glade själen John i Mölndal och under-tecknad — fiol och luta med på ett tre veckors härjningståg genom landskapet. Inte ens landsfiskalerna lyckades få tyst vid stängningsdags på våra hotell, och för säkerhets skull voro de dessutom inviterade. Sedan dess samlas i varje fall alla hemmavarande, och få vi bara ett finger så . . . Den gamla sanningen, att ska det gå, så ska det gå med musik, står sig alltså, åtminstone i Bohuslän.

Men vi ha fortfarande stora svårigheter i

vårt län. Tätorterna ha huvudsakligen fiskarbefolkning, som ovan nämnts, saltvatten och saltluft konserverar allt utom brandmateriel, avstånden bli genom fjordar och sund stora med tidsödande och dyrbara konsulentresor, varför dessa måste tagas i sammanhang och ej på för varje kår lämplig tid. Och konsulenternas tid blir mer och mer otillräcklig hos oss,

liksom överallt, förmodar jag. Men det skall tacksamt erkännas: intresset har vuxit med vänskapen under årens lopp, och många kärer skulle vara en prydnad för vilken stad som helst. Som ofta händer, ha vi i vår sorg sökt tröst hos kvinnorna och det är inte det tråkigaste, om man skall vara riktigt ärlig. Kvinnligt inslag i kårerna är alltså inte främmande.

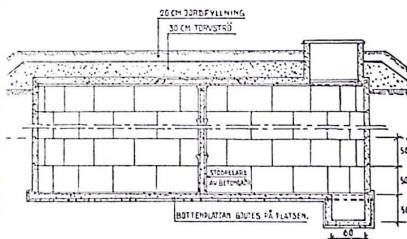
Nyheter från Brissmans

Manskapslina av NYLON, brottgräns c:a 900 kg., vikt med väska 650 gram. Ruttnar ej, mjuk och smidig även om den är våt samt slitstark.

Manskapslina med stålwire, brottgräns 850 kg., stark och eldsäker. **Bälthake av lättmetall**, brottgräns 2.520 kg., lätt och rostfri. Monteringshylsor för brandslangar, vulkaniseringsapparater samt all övrig brandmateriel med kort leveranstid.

Brissmans Brandredskap, Halmstad

Telefon 3333

Monteringsklar branddamm med tak av betong.

BRANDRESERVOARER

av monteringsklara betongdetaljer.

Låg anläggningskostnad.

Godkänd av Statens Brandinspektion för erhållande av statsbidrag.

Tranemo Cementvaru AB

Tranemo

Tel. 701 50

(Svenljungaområdet)

Knappar, Möss- och Medlemsmärken

för Svenska Brandkärernas Riksförbund

C. C. Sporrang & Co.

Kungsgatan 17, Stockholm 7

Telefon 22 56 60

Även i Skåne har jag både släkt och släkt (mina första eldsvådor, och det till på köpet på hemmaplan) och därför vid några tillfällen hjälpt till med övningar med gamle vännen och konsulent Nils Olssons tillåtelse. Och att inte ens "lapparna" i Jämtland och Lappland med "närliggande" trakter alltid fått ha kvällarna i fred under beredskapsåren måste sanningenligt vidgås.

Och överallt har man vid nubben på kamratfesten efter övningarna erkänt sanningen av:

*När brandmän mot lågor av baraste katten
med tolv kilos tryck kan få kasta sitt vatten
och sprutan bon går.
Ja, då är det vår!*

Åtminstone känns det så!

Curt Bergström.

...Lappar

För sörlänningar äro tydligen alla norrlänningar lappar! Som riksförbundets f. d. sekreterare borde redaktören-rubrikförfattaren ha bättre reda på sig. Min brandkonsulentverksamhet utövas bland de c:a 242.000 "lappar", som av födsel eller ohejdad vana leva i landets nordligaste län och mera officiellt kalla sig norrbottningar. Av dessa är c:a 3.000 tvättäta lappar. Som flertalet av dessa föra ett ganska rörligt liv inom "Norra Norrlands inland och fjälltrakter" har brand- och lappväsendet inte mycket gemensamt. Det har hittills inskränkt sig till anskaffning av nödiga ingredienser till s. k. lappkok för vänner och bekanta. (Synnerligen uppskattat av Fredrik Kylberg m. fl.)

Ett färggrant och intressant inslag i folklivet utgör emellertid lappbarnen på de platser där de nya, moderna nomadskolorna finnas. Brand- och utrymningsövningar i skolhemmen vid dessa uppskattas livligt av de pigga och vetgiriga ungarna.

Bland länets övriga innevånare är det så mycket mer att göra för en brandkonsulent. De 110 brandkårerna kräva minst 400 mils biläknings för det stadgeenliga årliga konsulent-

besöket, vilket inte får ske under SLAT-TERN, för då arbetas det åtta timmar två gånger om dagen och väl det. Annars är konsulenten välkommen.

Länets och landets nordligaste brandkår och brandchef finns i Karesuando. En plats, som Gud glömde, men som mer och mer kommer i rampljuset genom den nya turistleden till Nordkalotten. Ännu har inte landets "högste" brandchef fått vare sig brandstation eller brandbil, men har, förutom sin egen ganska välutrustade kår, tre avdelningar utplacerade i mer eller mindre avlägsna byar inom sin vidsträckt kommun. Samtliga avdelningar äro försedda med motorsprutor och vad därtill hör. Brandstationen är färdig på papperet, och känner jag brandchefen rätt, så har han snart skaffat sig både brandstation och brandbil. Han är nämligen även kommunens kassaförvaltare!

Längst ner i södra hörnet ha vi länets minsta kommun, Hortlax, som procentuellt sett är länets mest jordbruksbetonade. Om det beror härpå, vågar jag inte påstå, men brandchefen i denna kommun — en lugn och säker mekaniker — har ännu ej lyckats få vare sig brandstation eller brandbil till någon av sina båda brandkårer. Visserligen har byggnadstillstånd sökts till den ena brandstationen och en begagnad lastbil inköpts, men, . . . I övriga landskommuner däremot — vi ha sammanlagt 24 stycken — finns minst en och oftast flera brandstationer och moderna brandbilar. De senare försedda med såväl tank som frontpump.

Beroende på ytvidd och bebyggelse ha vi här uppe kommuner med ända till 6—7 brandkårer. Oaktat detta finnes det kårer med både 2 och 3 mils utryckningsväg. Som förklaring härtill kan nämnas, att vi ha landets största kommun, Jokkmokk — lika stor som hela Västergötland — och även den nästa största, Gällivare, tillika en av landets folkrikaste, med över 22.000 innevånare. Städerna är däremot mera tunnådda. Sedan Kiruna år 1948 blev stad, finns det fem stycken. Haparanda är minst med c:a 3.000 innevånare, men kanske den ur brandskyddssynpunkt mest intressanta, ty där

existerar ingen gränsspärr, när det brinner. Behöver Haparanda hjälp, kommer Torneå från finska sidan och tvärtom. Inga släckningsräkningar behöva skrivas, ty kostnaderna "kvittas".

Vid ett konsulentbesök för några år sedan i dessa trakter hände det, att hjälp begärdes av landshövdingen på finska sidan till en större brädgårdsbrand vid finska statens sågverk i Veitsiluoto, 42 km. söder om Torneå. Två brandbilar, en från Karungi och en från Haparanda, dirigerades dit.

Det var synnerligen intressant att följa med och se med vilken precision finnarna arbetade tack vare god tillgång på släckningsmateriel. Bl. a. var ett 10-tal bogserbåtar med kraftiga pumpar i farten. Medelst "brandmurar" av rivna brädstaplar, lyckades de begränsa elden till endast en del av brädgården.

När man talar om gränstrakterna, kommer man osökt in på språksvårigheterna. I hela svenska Tornedalen från Haparanda — eller rättare sagt Seskarö — i söder till Treriketsöset i norr och även ett bra stycke in i landet, är samtalsspråket finska. Alla yngre och medelålders läsa, skriva och kunna tala svenska, men det oaktat talas mest finska. Språkförbistringen gör sig inte minst gällande vid våra kurser. Brandchefen i Tärenö, som vuxit upp i Amerika och talar engelska bättre än svenska, fick allting att klaffa, när han vid ett konsulentbesök ledde en övning och gav sina order på finska. "Det var värre på kursen", sa han, "då måste man tänka på finska och kommandera på svenska".

Intresset för utbildning är enastående. Förutom övriga kurser har vid de fyra kat. III-kurser, som hittills hållits, deltagareantalet varit fulltaligt. Detta innebär, att ett hundratal brandbefäl ha denna utbildning. Dessutom ha brandcheferna i tio landskommuner genomgått brandchefskurs kat. II vid Statens brandskola.

Förståelsen för brandförsvaret går raskt framåt, vilket kanske bäst framgår av att tre

landskommuner, Jokkmokk, Gällivare och Arvidsjaur, samt länets enda köping, Älvsbyn, ha heltidsanställda brandchefer. Att undantagen dock fortfarande bekräfta regeln framgår av vad som nyligen förekommit i en Tornedalskommun. Enligt kommunalnämndens mening skulle brandchefen för ett brandsynnearvode av 3: — kr/tim. även betala hela brandsynenämndens resekostnader. Beslutet är överklagat.

Landsdelens långa, kalla och snörika vintrar är ju ett känt faktum, som mången gruvar sig för, men norrbotteningen är van vid dessa, trivs med dem och föredrar sin rejäla vinter framför sydligare traktens snöslask och lervälling.

Eskil Jansson.

TYFON

alarm-
apparater

Drivas från fristående behållare eller befintlig tryckluftledning.

Stor hörbarhet.
Ringa luftförbrukning. Oberoende av elström.

2

Begär
prospekt
nr 408

Grundat
1840

KOCKUMS

MEKANISKA VERKSTADS AB · MALMÖ